

Tarja Lehtinen

**ISÄN KOKEMUKSET LASTEN HUOLTAJUUS- JA TA-
PAAMISKIISTOISSA**

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

huhtikuu 2014

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika huhtikuu 2014	Tekijä/tekijät Tarja Lehtinen
Koulutusohjelma Sosiaalian koulutusohjelma		
Työn nimi ISÄN KOKEMUKSET LASTEN HUOLTAJUUS- JA TAPAAMISKIISTOISSA		
Työn ohjaaja Juha Pekola		Sivumäärä 69+8
Työelämäohjaaja Kari Vilkkö		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda kuuluviin isien oma ääni ja kokemus lasten huoltajuus- asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluista. Tarkoituksena oli selvittää isien kokemuksia miten he ovat kokeneet, että heidät on otettu huomioon lastensa vanhempina, kun on neuvoteltu lasten huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioista. Tarkoituksena oli myös selvittää toteutuiko isien mielestä tasa-arvoinen kohtelu neuvotteluissa, sekä huomioitiinko heidät yhtä tärkeänä ja tasa-vertaisena vanhempana lapsille kuin äiti.</p> <p>Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen eli laadullinen, ja haastatteluaineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulomakkeella. Haastatteluun vastasi neljätoista isää.</p> <p>Opinnäytetyön haastatteluiden mukaan puolilla isistä oli negatiivisia kokemuksia viranomaisista, jotka olivat olleet käsittelemässä heidän lastensa huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioita. Puolet isistä oli kokenut tulleen viranomaisten taholta tasavertaisesti ja asiallisesti kohdelluiksi. Haastatteluiden mukaan isät olivat myös kokeneet, että olisivat tarvinneet tietoa ennen neuvotteluita esimerkiksi isien oikeuksista sekä siitä, miten nämä asiat hoidetaan ja miten toimitaan jos asiat eivät toteudu niin kuin on sovittu. Isät olivat myös hakeneet neuvoa ja tietoa eri tahoilta. Internet ja eri järjestöt tulivat keskeisimpinä esille. Myös isien tarve tukihenkilölle ennen neuvottelua ja itse neuvottelutilanteisiin nousi esille.</p> <p>Kenelläkään vastaajista ei ollut suuremmin kiistaa elatusmaksuista. Haastattelun mukaan niissä sopimuksissa, joissa oli sovittu lasten asuminen vuoroviikkoperiaatteella, ei ilmennyt minkäänlaisia kiistoja. Haastatteluissa tuli esille, että puolet isistä, joiden lasten lähivanhempi oli äiti, olivat kokeneet, että lasten äiti hankaloittaa eri tavoin isän ja lasten välisiä suhteita ja tapaamisia. Nämä isät olivat myös kokeneet, että tapaamissopimuksilla ei ollut mitään merkitystä.</p>		
Asiasanat Isyys, lasten asioiden sovittelu, lasten huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvottelu		

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari Unit	Date April 2014	Author/s Tarja Lehtinen
Degree programme Degree Programme of Social Services		
Name of thes FATHER'S EXPERIENCES IN CHILD CUSTODY AND VISITATION CASES		
Instructor Juha Pekola		Pages 69+8
Supervisor Kari Vilkkö		
<p>The goal of this study was to let the fathers be heard and tell about their experiences of child's custody, accommodation, visitation and child support negotiations. The purpose was to find out father's experiences, how they have been considered as equal parents during those negotiations. The purpose was also to find out if the fathers thought that equal treatment took place during negotiations and if the fathers were considered equally important as a parent.</p> <p>The study was qualitative and the material was collected with semi – structured questionnaire. Fourteen fathers replied to the questionnaire.</p> <p>The study shows that half of the fathers had negative experiences with authorities who had been part of their custody-, accommodation-, visitation- and child support process. Half of the fathers felt that they had been treated equally and appropriately. The study also shows that fathers had also felt that they would have needed information before negotiations, for example of father's rights, how things are taken care of and what to do if things do not proceed as planned. Fathers had sought advice and information from different sources. Internet and various organisations were the most common sources. The study also shows that fathers would have needed a support person before and during negotiations.</p> <p>None of the fathers had big arguments of the child support payments. The study indicates that in those agreements where child lived half of the time with a father and half of the time with a mother, there were no arguments at all. The study also suggest that half of the fathers whose child's mother was the resident parent, had felt that the child's mother had in different ways tried to make visitations between father and child difficult. The study also points out these fathers felt that an agreement on child's visitation rights did not matter to the mothers.</p>		
Key words Paternity, child affairs mediation, child's custody, accommodation, visitation, child support negotiations		

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 ISYYS TÄSSÄ OPINNÄYTETYÖSSÄ	3
2.1 Lyhyt katsaus isyyden historiaan	3
2.2 Yleisempiä isyyden määritelmiä	4
3. ISÄN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSELLE	8
3.1 Isän merkitys tytön kehitykselle	9
3.2 Isän merkitys pojan kehitykselle	11
4 LAPSEN HUOLTO, ASUMINEN, TAPAAMINEN JA ELATUS	13
4.1 Lapsen huolto	14
4.2 Lapsen asuminen	16
4.3 Lapsen tapaaminen	19
4.4 Lapsen elatus	22
5 VANHEMPIEN ERO LAPSEN NÄKÖKULMASTA TÄSSÄ OPINNÄYTETYÖSSÄ	24
6 ISÄNÄ ERON JÄLKEEN	27
7 KEINOJA HUOLTAJUUS- JA TAPAAMISASIOIDEN SOPIMISESSA	30
7.1 Neuvottelu lastenvalvojan luona	30
7.2 Perheasiain sovittelu	31
7.3 Fasper- hanke	32
7.4 Asiantuntija-avusteinen sovittelu tuomioistuimessa	33
8 OPINNÄYTETYÖPROSESSI	35
8.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	36
8.2 Laadullinen tutkimus	37
8.3 Aineiston analyysi	38
8.5 Aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia	40
9 TUTKIMUSTULOKSET	44
9.1 Lasten huolto, asuminen, tapaaminen ja elatus	44
9.2 Tasa- arvoinen kohtelu	46
9.3 Isyyden merkitys ja oma suhde lapseen isänä	47

9.4 Kokemukset viranomaisista	50
9.5 Olisivatko isät kaivanneet tietoa	52
9.6 Ennen neuvotteluita saatu tieto ja neuvonta	52
9.7 Tarve tukihenkilölle	53
9.8 Muu tuki tai neuvo	54
9.9 Isien omat ehdotukset	55
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	57
11 POHDINTA	60
LÄHTEET	65
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vaikka tasa-arvon kehitys yhteiskunnan puolelta on tuonut äidin ja isän rooleja lähemmäksi toisiaan, haluavat tämän päivän isät olla myös itse vahvemmin mukana lastensa elämässä ja kasvatuksessa. Sitoutuneita isiä on aina ollut, mutta tämän päivän isien sitoutuminen näkyy eri tavalla kuin 1970-luvulla. Tämän päivän isillä on selkeä käsitys siitä mitä on hyvä isyys. Se koostuu sitoutumisesta eli osallistumisesta, vastuullisuudesta, läheisyydestä ja vuorovaikutuksesta lapsen kanssa. Jaetun vanhemmuuden ja sitoutuneen isyyden ihanteista huolimatta vanhemmuuden päävastuu on edelleen äideillä, ja tämä korostuu erityisesti avioerotilanteissa, jolloin moni isä usein alistuu kakkosvanhemmaksi sekä uhrautuu äidin halujen mukaan lapsen parasta ajatellen. Isä ei välttämättä uskalla tai halua kyseenalaistaa äidin osaamista kasvattajana tai vanhempana; äitiys nähdään koskemattomana ja pyhänä. Aina isien kohdalla näin ei tapahdu, vaan on myös isiä, jotka pitävät kiinni oikeuksistaan ja nimenomaan lapsen oikeudesta isään. Tällaisia isejä osallistui myös opinnäytetyöni haastatteluun. Yhtenä syynä isien aktiiviseen rooliin lasta koskevilla asioilla on pidettykin isien entistä aktiivisempaa osallistumista lastensa arkeen. (Mykkänen 2012; Litmala & Valkama 2006, 38.)

Äidin ja isän tasa-arvosta puhuminen eron jälkeen herättää joskus vastargumentin, että lapsen etu on tärkein, ei äidin ja isän tasa-arvo. Tämä onkin ihan totta, mikäli äidin ja isän tasa-arvo olisi ristiriidassa lapsen edun kanssa. Äidin ja isän välinen tasa-arvo ei tarkoita esim. sitä, että heidän lapsensa olisi välttämättä asuttava puoliksi molempien luona, eikä se tarkoita sitä, että tehtäisiin lapsen edun mukaisia päätöksiä äidin ja isän tasa-arvon nimissä. Se tarkoittaa äidin ja isän puolueetonta, tasa-arvoista kuulemistä ja huomioon ottamista. Se tarkoittaa tasa-arvoisia lähtökohtia kun päätetään lapsen hullosta ja asumisesta. (Pernu & Pohjola 2011.)

Tänä päivänä isät tuovat entistä rohkeammin esiin rooliaan oman lapsen isänä ja lastensa oikeutta isään. Lapsella täytyisi olla oikeus molempiin vanhempiinsa mutta aina näin ei valitettavasti ole. Syyt näihin voivat olla hyvin moninaiset. Itse kuitenkin käsittelen tässä opinnäytetyössäni asiaa isänäkökuilmasta. Olen seurannut yhteiskunnassa käytyä keskustelua isän asemasta erotilanteessa sekä huoltajuus-

ja tapaamiskiistoissa, ja mielenkiintoni heräsi aihetta kohtaan. Olen huomionut, että yhteiskunnassamme on entisestään nostettu esille isän asema avioeron yhteydessä. Monet järjestöt ovat aktiivisena olleet ajamassa asioita, jotta tasavertainen vanhemmuus jatkuisi vanhempien erotessa. Työni tavoitteena on tuoda kuuluviin isien ääni ja oma kokemus lasten huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluista, sekä tuoda tätä kautta tietoa isien kanssa työskenteleville, miten isät toivoisivat heidät otettavan huomioon lasten huoltajuus-asumis-, tapaamis- ja elatusasioista neuvoteltaessa. Opinnäytetyöni työelämätilaajana toimii yhdistys Miessakit ry ja työni tavoitteenani on, että työni voisi kehittää heidän toimintamuotojaan isien parissa.

2 ISYYS TÄSSÄ OPINNÄYTETYÖSSÄ

Tämän päivän isyys ei ole enää käsitteenä niin yksiselitteinen, kuin se on ollut aiempina vuosikymmeninä. Nykyisien suhteen odotukset ovat paljon korkeammalla kuin muutama sukupolvi sitten, sillä vanhempien roolimallit ovat käyneet läpi todellisen myllerryksen. Ei riitä enää, että isä tuo tilipussin kotiin, vaan miehen on luotava itse malli omalle isyydelleen. Isyystutkimuksissa isyyttä on määritelty monin tavoin, josta voikin päätellä, että isyyttä on vaikea määritellä ja yksinkertaistaa. Isyyden laadullinen kuva on monimuotoistunut, eikä puhuta enää yhdenlaisesta isyydestä. Samalla isyyttä on myös tutkimuksissa innostuttu erittelemään ja pilkkomaan, sekä sitä on tyypiteltu ja luokiteltu enemmän kuin koskaan. Äideistä tuskin on etsitty yhtä monta luokkaa tai tyyppiä. Leikkimielisesti voikin sanoa, että tutkijat ovat pyrkineet kilvan luokittelemaan isyyksiä erilaisiin teemoihin ja luokkiin. (Aalto & Mykkänen 2010; Juvakka & Viljamaa 2002, 9.)

2.1 Lyhyt katsaus isyyden historiaan

Isyydessä on historian aikana tapahtunut monenlaisia muutoksia. Katsottaessa vielä 1900-luvun puoliväliin olivat isät vielä melko etäisiä lasten arjesta. Tällöin isän rooli oli perheen elannon tuoja, eikä tämä aika tarjonnut isille mahdollisuutta olla hoivaava vanhempi. Isä oli 1950-60 luvulla asiakeskeinen ja viileä henkilö, hänen roolinsa perheiden tunnesuhteiden kannalta oli olematon. Isät olivat usein etäisiä, eivätkä he liioin näyttäneet tunteitaan. Isyys oli miehelle perheen asioiden päättäjänä sekä auktoriteettinä olemista. Vaikka isät eivät aina voineet olla perheensä saatavilla, oli vanhanajan perheessä isän ”henki” aina läsnä. Perheen äiti, joka oli lojaali miehelleen, saattoi muistuttaa tarvittaessa lapsiaan, että ”odotta kaahan kun isä tulee kotiin”. Vaikka vuosina 1960-1970 yhteiskuntapolitiikan painopiste lasten- ja kodinhoidon järjestämisessä olikin naisia ja äitejä koskeva kysymys, kuultiin jo ensimmäiset äänet sen puolesta, että myös miehet voivat osallistua lasten- ja kodinhoitoon. (Aalto & Kolehmainen 2004, 32; Huttunen 1994, 50 - 51 & 55; Huttunen 2001, 152.)

Tasa- arvojärjestö Yhdistys 9 teki 1960-luvulla esityksen äitiysloman pidentämiseksi kuuteen kuukauteen, niin että molemmat vanhemmat saisivat kolme kuu-

kautta lapsen syntymisestä aiheutuvaa palkallista lomaa. Yhdistys 9 kehotti miehiä vaatimaan oikeutta olla lapsilleen yhtä läheinen kuin äiti. Yhdistyksen mukaan isyysloman toteutuminen loisi hyvät edellytykset sukupuolten välisen tasa-arvoisuuden toteutumiselle perhe-elämässä. (Aalto & Kolehmainen 2004, 33-34.)

1970-luvulla isää alettiin kutsua muutosvaiheen isäksi. Isä oli enemmän läsnä, ja hän oli valmis tinkimään menoistaan ja harrastuksistaan perheensä hyväksi. Isät nähtiin tärkeiksi lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta. Isien suurenevasta vastuunotosta huolimatta nähtiin äidin rooli lapsen ensisijaisena hoitajana silti tärkeämpänä. (Korhonen 1999, 232.) 1980-luvusta tuli monella tapaa ”isän vuosikymmen”. Tasa-arvokeskustelu, naisten palkkatyöläistyminen, uuden miespolven kokemukset synnytyksistä ja lastensa hoidosta olivat 1980-luvulle tullessa johtaneet uudenlaiseen tilanteeseen. Hoivaava isä ei ollut enää teoreettinen kuvitelma, vaan jo käytännössä koeteltu mahdollisuus. Miehiä patisteltiin myönteisessä hengessä kotitöiden tekoon, lasten kasvatukseen ja perheen vastuun jakamiseen. 1990-luku jatkoi intensiivistä isäkeskustelua ja 1990-luvun lopulla työskenteli sosiaali- ja terveysministeriön asettama isätoimikunta. Eri kansalaisjärjestöjen ja erityisesti Väestöliiton ja Mannerheimin lastensuojeluliiton työn pohjalta nimettiin Mies 2000-kampanjan teemaksi isyys. (Aalto & Kolehmainen 2004, 47.)

2.2 Yleisempiä isyyden määritelmiä

Biologisella isyydellä tarkoitetaan lapsen ja miehen välillä olevaa perinnöllistä, biologista suhdetta, eli lapsi on saanut alkunsa tämän miehen sukusoluista ja puolet lapsen geneettisestä perimästä on peräisin häneltä. Biologisella isyydellä on myös ratkaiseva merkitys juridisen isyyden määrittelyssä, jonka perusteella lapsen perintäoikeus isään määräytyy. Huttunen (2001) toteaaakin, ettei biologinen isyys ole ollenkaan vähämerkityksellinen asia lapsen ja miehen elämässä. Vaikka mies ei koskaan edes tapaisi lastaan, jo tietoisuudella siitä, että hänen geeninsä jatkavat elämäänsä, saattaa olla suuri merkitys hänen elämänsä päämäärälle ja identiteetille. Biologisen miehen perimällä on suuri merkitys myös lapsen myöhemmälle elämälle, riippuen siitä, tietääkö lapsi tästä miehestä mitään. Biologinen isä on lapsessa näin ollen läsnä aina. (Huttunen 2001, 58-59.)

Yleensä biologinen isä saa juridisen eli laillisen isän aseman. Juridiseksi isäksi voi tulla avioliiton isyysolettaman, isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen sekä adoption nojalla. Juridisella isällä on yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden lain edessä. Juridisen isyyden voi mieltää käsitteenä isälle tulevaksi velvollisuuksien ja oikeuksien sipuliksi, jossa keskellä on vanhemmuus ja sen ympärillä kerroksittain elatus- ja huoltajuusvelvollisuus, sekä joissain tilanteissa voidaan ulommaksi lisätä vielä tapaamis- ja asumiskysymykset. Isyylain (700/1975) isyysolettaman nojalla avioliitossa oleva mies tulee juridiseksi isäksi, kun lapsi syntyy avioliiton aikana. Mikäli mies ei ole avioliitossa lapsen äidin kanssa, mies saa juridisen isän aseman isyyden tunnustamisen ja vahvistamisen kautta. Isyyden tunnustamiset tapahtuvat lastenvalvojan luona, mistä tunnustamisasia-kirjat lähetetään tuomarin vahvistettavaksi käräjäoikeuteen. (Huttunen 2001, 60-61.)

Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan arjen jakamista ja asumista lapsen kanssa ja huolenpidon, hoivan ja ajan antamista lapselle. Sosiaalinen isyys tarkoittaa myös lapsen kanssa esiintymistä sosiaalisissa tilanteissa, joissa ulkopuoliset tottuvat pitämään miestä lapsen isänä, vaikka biologisesti hän ei välttämättä lapsen isä olisikaan. (Huttunen 2001, 62.) Psykologisella isyydellä tarkoitetaan isäsuhteen tunnepohjaista ja kiintymykseen perustuvaa puolta. Psykologista termiä käyttäen voidaan puhua lapsen ja isän välille muodostuneesta kiintymyssuhteesta. Psykologinen isyys määrittyykin ensisijaisesti lapsen kautta, eli keneen hän on kiintynyt, keneen hän turvaa, ketä hän pitää isänään, sekä kenellä on kasvatuksellista arvovaltaa häneen. Isän kannalta katsottuna psykologisen isyyden voi tunnistaa, kun lapsella on isälle monia tunnepohjaisia merkityksiä, niin että hän kokee lasta kohtaan halua hoivata, auttaa ja tukea henkisesti, sekä olla lähellä ja viettää hänen kanssaan aikaa. Vahvan tunnesiteen lisäksi liittyy psykologiseen isyyteen muitakin tunnusmerkkejä. Lapsen ja isän yhteiselo ei jää hiljaisen yhteenkuuluvuuden vaaraan, vaan lapsi voi tuntea laaja-alaista henkistä yhteyttä, ja isä on myös viisas kasvattaja, joka on kiinnostunut lapsen ajatusmaailmasta keskustellen, kuunnellen ja lapsen kysymyksiin vastailen. (Huttunen 2001, 64.)

Tutkijoiden ja isäaktiivien keskuudessa on jo pitkään puhuttua ns. uudesta isyydestä, johon keskusteluun liittyy myös hoivaavan ja hoitavan isän idea. Uudella isyydellä tarkoitetaan aivan uudenlaista suhtautumista isyyteen sekä vanhemmuu-

teen, jossa lastenhoitoa ei nähdä biologiasta ohjautuvaksi vain naisille luontaiseksi toiminnaksi, vaan hoitotyöksi, joka opitaan minkä tahansa työn tavoin vähitellen ja siihen myös harjaannutaan kokemuksen kautta. Näin ollen myös isä voi oppia tyydyttämään lapsen tarpeet täydellisesti, eikä hoivan ja hoidon jakamiselle äidin kanssa ole esteitä. Samoin kuin puhutaan äidin lapselleen antamasta hoivasta, voidaan myös puhua isän lapselleen antamasta hoivasta. Hoitava isä tarkoittaa miestä, joka toteuttaa isänä olemisessaan jaetun vanhemmuuden periaatteita. Mies aloittaa isänä olemisen jo lapsen syntyessä, sekä niin, että varhaishoito kuin myöhemminkin hellyyden sekä hoivan antaminen kuuluvat isänä olemiseen siinä missä fyysisemmät sekä älyllisemmät vuorovaikutusmuodotkin. (Huttunen 2001, 171.)

Hoito ja hellyys eivät rajoitu äitiyteen ja naiseuteen, vaan ne ovat yhtä olennaisia ominaisuuksia mieheydessä ja isyydessä. Miehellä on kyky hoivaavuuteen samoin kuin naisella, eikä sitä tule nähdä miehessä naiseutena, vaan osana mieheyttä. Tämä puoli on ollut tukahdutettuna vanhassa miehisyyssajattelussa. Hoivaavasta tavasta toteuttaa isyyttä on hyötyä lapsille, niin tytöille kuin pojille. Molempien on hyvä kohdata miehinen hoiva, tutustua siihen ja luoda siitä mielikuva itselleen ja oppia olemaan sen kohteena. (Huttunen 2001, 182.)

Sinkkonen (1998) toteaa, että isät on haluttu muuttaa tasa-arvoisiksi ja pehmeiksi. Kysymys auktoriteetista liitetään läheisesti isyyteen. Isän auktoriteetin katoaminen on tuonut varmaan jotain hyvääkin, mutta myös kaiken aikaa suurenevan joukon rajoja vailla olevia lapsia ja nuoria. Sinkkonen kannattaa kotitöiden, lastenkasvatamisen ja hoidon järkevää ja tasapuolista jakamista isän ja äidin kesken, mutta pitää ehdottoman tärkeänä, että mies säilyy miehenä sekä toteuttaa vanhemmuuttaan omalla tavallaan, joka toisinaan poikkeaa äidin tavasta. Tämä ei hänen mielestään tarkoita sitä, että isän ja äidin tehtävät olisi määriteltävä ulkoapäin, tai että ne ylipäänsäkään olisi määriteltävä. Kaikki isät ovat erilaisia, toiset ovat hoivaavia, toiset rakentavat ja nikkaroivat mielellään ja toiset laittavat ruokaa tai kускаavat lapsiaan harrastuksiin. Ei ole yhtä oikeaa tapaa olla isä, vaan onnistua voi hyvinkin eri keinoin. Isä, joka luottaa itseensä, osaa itse arvioida omat onnistumisensa ja epäonnistumisensa. Toisille isyyks on lähinnä perheen elättämistä, ja toiset isät panostavat voimakkaasti perheeseen. Näiden ääripäiden väliin mahtuu paljon erilaisia isiä. Tärkeintä onkin, että isä itse viihtyy roolissaan. Parhaimmillaan isä ko-

keekin onnistumisia sekä kotona että työssä, kun hän tuntee täyttävänsä sekä huolenpito- että elatusvelvollisuuden. Halu onnistua isänä kumpuaa aina miehestä itsestään. (Juvakka & Viljamaa 2002, 9; Sinkkonen 1998, 12 – 13.)

3. ISÄN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSELLE

Ei ole olemassa äitiä eikä isää ilman lasta, eikä lasta ilman isää ja äitiä. Lapsen tarve molempiin vanhempiin on psyykkinen, sosiaalinen ja biologinen. Lapsi ja äiti muodostavat alkuun vahvan biologis-psyykkisen vuorovaikutuksen. Tämä suhde alkaa raskauden alussa, jatkuu synnytyksessä sekä voimistuu syntymän jälkeisen imetyksen ja hoivan kautta. Isä astuu tähän läheiseen kaksisyhteyteen jo raskauden aikana omine mielikuvineen. Hän voi aistia sikiöaikana vauvasta sydänääniä sekä potkukosketuksia äidin vatsapeitteiden läpi. Isän ollessa mukana synnytyksessä saa hän suoraan ruumiillisen kosketuksen lapseen. (Tiihonen 2003, 185.)

Burlingham on tehnyt selvityksen vauvojen ja isien varhaisesta vuorovaikutuksesta. Hänen selvityksessään on tullut esille, että myös isän katsekontakti vauvan kanssa on tärkeä. Lapsella on pakottava tarve löytää hyväksyvät kasvot, joilta hän voi lukea, miten isä näkee hänet. Tämä peilaus on tärkeää minuuden rakentumisessa. Tämä tapahtuu lapsen ollessa isän turvallisessa sylissä, missä vaihdetaan hymyjä molemminpuolisen tyytyväisyyden merkkinä. Usein isän syli on erilainen kuin äidin. Isä ilmaisee omaa maskuliinisuuttaan stimuloimalla lasta toimintaan, kuten peuhaa, nostaa lasta korkealle ja kutittaa. Lapsi alkaa jo varhain pitää isän kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta erilaisena kuin äidin kanssa tapahtuvaa. Burlinghamin mukaan isä näyttääkin herättävän lapsessa enemmän aktiivisuutta. On myös tutkittu, että lapset, joilla on isä, joka on henkisesti läsnä ja joka opastaa lasta tunnistamaan ja pärjäämään myös negatiivisten tunteiden kanssa, pärjäävät paremmin toverisuhteissa ja heillä on vähemmän aggressiivista käyttäytymistä. (Franz, Koestner & Weinberger 1990, 586 & 595; Myllärniemi 2010, 56.)

Isyydestä puhuminen ei ole enempää yksinhuoltajaäiteihin kuin naispareihinkaan kohdistettu hyökkäys, vaan tarkoituksena on tuoda esille miesten ja isien arvo ja merkitys lasten elämässä ja heidän kasvunsa tukena. (Sinkkonen 2012, 27.) Monet tutkimukset korostavat osallistuvan isyyden merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Tutkimuksissa on todettu isän läsnäolon merkitys lapsen sukupuoli-identiteetin muotoutumiselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Viime aikoina on myös havaittu isän ja lapsen kiintymyssuhteen sekä vuorovaikutuksen tärkeys niin lapsen kuin isänkin psyykkiselle hyvinvoinnille. Lapset hyötyvät monin eri tavoin isäs-

tä, joka sitoutuu vakavasti isyyteensä. Heillä on silloin isä sanan vaativassa merkityksessä. Isän tehtävä on myös antaa lapselle turvallinen miehen malli. Tässä ei ole eroa sillä, onko kyseessä tyttö vai poika, sillä molemmat tarvitsevat miehen mallin omaa tulevaisuuttaan varten. Tyttö voi tehdä silloin turvallisesti isän välityksellä tuttavuutta miesten maailman kanssa, ja pojalla on yllin kyllin samaistumispintaa mieheen ja miehisyyteen, kun isä on lähellä. Tutkimusten mukaan enemmän lastenhoitoon osallistuvien isien lapset osoittavat keskimääräistä enemmän vastuullisuutta, hoivaavuutta, empaattisuutta sekä myötätuntoisuutta. Vaikka naisen ja miehen tavassa osoittaa hellyyttä ei olisikaan eroja, on lapsen kannalta merkitystä, jääkö hänelle muistijälkiä myös isän ja miehen antamasta hellyydestä. Varsinkin poikalapsille tällä on suuri merkitys, sillä niiden muistijälkien varassa hän rakentaa omaa identiteettiään miehenä erityisesti siltä osin, kuuluuko hellyyden ja hoivan osoittaminen miehisyyteen. (Huttunen 2001, 183 & 186; Jokinen 2008, 15; Mykkänen 2011.)

Sinkkosen (2009) mukaan hoivaaminen ja vaipanvaihto eivät ole keskeinen asia isyydessä, vaan vuorovaikutus, eli millä tavalla lapsen ja isän kiintymyssuhde alkaa muotoutua. Tämä ei hänen mukaansa tarkoita sitä, ettei isä voisi olla äitiä hoivaavampi ja emotionaalisesti, jopa tärkeämpi lapselle mitä äiti. Sillä ei ole merkitystä, kumpi tämän roolin lapsen elämässä ottaa, mutta sillä on, että vanhempi on läsnä lapsensa elämässä. Lapselle avautuu äidin ja isän myötä kaksi aivan erilaista kognitioiden ja tunteiden maailmaa. Isälle ja äidille vanhemmuus on kvalitatiivisesti erilaista. Tästä huolimatta ei pitäisi luokitella ulkoapäin mitä hyvään isyyteen tai äitiyteen kuuluu. (Sinkkonen 2009, 196-197.)

3.1 Isän merkitys tytön kehitykselle

Isällä ja tyttärellä on mahdollisuus aivan omaan maailmaansa. Tyttö tarvitsee isänsä ihailua ja isän pitääkin huomata, kun hänen pikkuprinsessansa juoksee esittelemään hänelle uutta vaatettaan tai hienoa kampaustaan. Isäsuhteen turvin tyttö myös pystyy eriytymään turvallisesti äidistään kadottamatta kuitenkaan samalla naiseuden samaistumistaan. Tytär myös omaksuu isältään niin sanottuja maskuliinisia ominaisuuksia, kuten oman arvon ja voiman tunnetta, minuuden vahvuutta, miehistä luovuutta naisellisen luovuuden rinnalle sekä päämäärätietoi-

suutta. Nämä kaikki ominaisuudet tyttö sisäistää osaksi omaa psyykeään ja niiden avulla hän täydentää omaa persoonallisuuttaan. Nuoruusiässä oleva tyttö tarvitsee tuekseen isän asettamia rajoja sekä myös isän aitoa ihailua. Tyttö toivoo saavansa arvostusta osaamisestaan sekä taidoistaan, mutta ennen kaikkea ”tyttöydestään”, eli siitä, että hän on rakastamisen arvoinen sellaisena kuin hän on. Tytön saades- sa jo aivan pienestä lähtien kokea olevansa isän ”silmien loiste” ei hän aikuisena- kaan hyväksy kumppanikseen ketä tahansa. Isän tytön elämään osallistumisen määrä, läsnäolo ja laatu ovat ratkaisevia vuorovaikutussuhteessa. Hyvä isä myös kykenee rakastamaan sellaista tyttöä kuin hänen oma tyttärensä on, eikä jonkinlaista toivekuvaa. Hän on myös avoin tytön erilaisille tunteille vihasta kiintymykseen. Hän on myös avoin tyttöyden sekä naiseuden eri puolille ja seuraa ihastuksella tytön kehitystä. Tytön minäkuvan ja itsetunnon rakentumiselle on tärkeää, että hän voi lukea ihastusta isän silmistä. Näin isä vahvistaa tytön naisellisuutta. (Juvakka & Viljamaa 2012, 66; Sinkkonen 2012, 232; Tiihonen 2003, 184, 206 -207.)

Isän on tärkeä kannustaa tytärtään myös aloitteellisuudessa. Hyväksyvällä suhtau- tumisella isä auttaa tytärtään kasvussa rohkeaksi aloitteentekijäksi sekä keskuste- lujen johdattajaksi, eikä pelkästään passiiviseksi sivustaseuraajaksi. Tyttären huomioimiseksi ei aina tarvita edes sanoja, vaan usein riittävät isän hymy ja roh- kaiseva katsekontakti. Tasapuolisesti lapsiaan kasvattava isä antaa tyttärensä tuoda itseään esiin siinä missä pojankin. Isä voi auttaa tytärtään myös irti turhasta täydellisyydentavoittelusta olemalla herkkä kuulostelija, joka osaa tarvittaessa ti- puttaa rimaa alemmaksi ja opettaa tytärtään hyväksymään myös vähemmän täy- delliset suoritukset. Samalla isä saa myös valettua tyttärensä uskoa, ja hän saa mahdollisuuden viestittää, että epäonnistuminen ei tarkoita maailmanloppua. (Ju- vakka & Viljamaa 2002, 66.)

Isän on myös tärkeä rohkaista tytärtään tiettyyn riippumattomuuteen muiden mieli- piteistä. Vaikka tytöille kaunistautuminen liittyy tietyllä tavalla sukupuoleen, on isän silti tärkeä muistuttaa tyttärelleen, että jokainen saa olla sellainen kuin itsestä tun- tuu, riippumatta muiden mielipiteistä. Aina ei tarvitse olla kiltti ja tottelevainen tai samaa mieltä muiden kanssa. Isä voi myös antaa tyttärelleen rohkeuden arvioida itse onnistumisiansa, sekä mikä on riittävän kaunista tai hyvää, sekä missä määrin muiden mielipiteisiin kannattaa sopeutua. Tytärtään rohkaiseva ja hänet hyväksy-

vä isä opettaa tyttärelleen terveellä tavalla muista riippumatonta itsetuntoa sekä pärjäämistä muiden mielipiteiden puristuksessa. (Juvakka & Viljamaa 2002, 67.)

Vanhastaan on jo tietoa siitä, että menestyneen naisen takana ei aina olekaan tukea antava ja ymmärtäväinen aviomies, vaan isä, joka on lapsesta saakka kannustanut tyttärtään. Monet naiset ovat kertoneet, että heidän uralleen on ollut ratkaisevaa se, että heidän isä on kannustanut ja uskonut häneen, jopa silloin, kun muut läheiset ovat saattaneet empiä. On sanomattakin selvää, että tällaiset naiset ovat olleet ”isän tyttöjä”. Jos taas ajattelee päinvastaista tilannetta, että isä on käynyt vain kääntymässä pikaisesti kotona, eikä hänellä ole ollut aikaa tyttärelleen, niin arvattavasti tyttären itsetunto on ollut koetuksella. (Huttunen 2001, 187.)

3.2 Isän merkitys pojan kehitykselle

Isällä on tärkeä merkitys pojan vakaan identiteetin rakentumisessa. Poika tarvitsee kasvunsa eri vuosina isän käytettävissä oloa, sekä arvostuksen että rakkauden antajana että niiden kohteena, kamppailukumppanina sekä yleensäkin miehen mallina. (Laakso 1992, 91.) Isä, joka aktiivisesti osallistuu poikansa kasvatukseen, tarjoaa itsensä malliksi, jonka poika voi sisäistää ja jäsentää persoonallisuuteensa. Kehittyvä poika omaksuu miehiseen persoonallisuuteensa halukkaammin miehen kuin naisen malliksi tarjoamat arvot. Ihanteellisessa tapauksessa molempien vanhempien asennoitumisellaan tarjoamat arvot ovat sopusoinnussa keskenään. (Fraiberg 1978, 283.)

Isän tehtävänä on tarjota pojalleen ”vetoapua”, pois äidin liiallisesta läheisyydestä. On tärkeää, että isällä ja pojalla on yhteisiä kiinnostuksen kohteita ja harrastuksia, mutta on myös tärkeää, että isän suhteessa poikaan on merkitsevä sija isän auktoriteetillä silloin, kun tilanne sitä vaatii. Mikäli pojalta puuttuu isän antama vahvistus siitä, että hän on sellainen kuin pitääkin, jää poika etsimään vahvaa isää ja auktoriteettiä. Varhain isää vaille jääneet pojat turvautuvat yleensä ylimaskuliinisuuteen. He ovat kuitenkin riippuvaisia aikuisista, epäitsenäisiä ja karttavat kilpailua. (Fraiberg 1978, 283; Sinkkonen 1990, 148.)

Poika tarvitsee isän, joka rakastaa häntä ja tekee hänen kanssaan yhdessä asioita ja jota poika pitää pätevänä ja taitavana. Pojalla on tarve ihaila isäänsä ja pojan

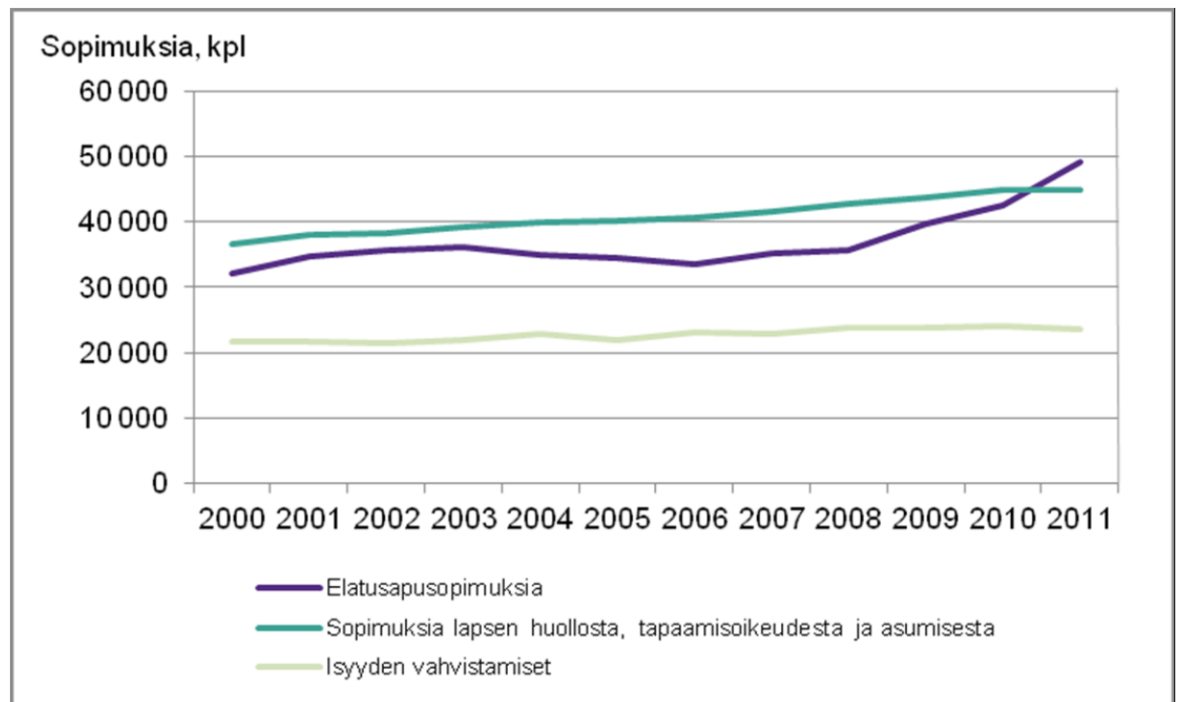
on helppo samaistua isäänsä, jota hän ihailee. Isän osoittama kiinnostus ja hyväksyntä auttavat poikaa muodostamaan myönteisen kuvan itsestään. Tällöin pojan ei tarvitse peittää epävarmuuttaan huomiota tavoittelevalla ja mahtipontisella käytöksellä. Poika uskoo, että myös muut hyväksyvät hänet omana itsenään. Isän onkin tärkeä hyväksyä poikansa sellaisena kuin tämä on, vaikka ei aina hyväksyisikään kaikkia tämän toimilaita. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013; Sinkkonen 1990, 151.)

4 LAPSEN HUOLTO, ASUMINEN, TAPAAMINEN JA ELATUS

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 avioeroon päättyi 13 469 avioliittoa ja seuraavana vuonna 13 040 liittoa. Näissä ei ole mukana avoliitot, sillä tilastot eivät kerro vuosittain päättyvien avoliittojen tarkkaa määrää. Tiedossa on kuitenkin, että avoliitot päättyvät herkemmin eroon kuin avioliitot. Joko avo- tai avioliitossa eläneiden vanhempien eron kokee vuosittain arviolta yli 30 000 lasta. Parisuhteen päättyessä yksi keskeisimmistä asioista on ratkaista perheen alaikäisten lasten asemaan liittyvät ongelmat ja kysymykset. Yhteiskunnan taholta kiinnitetäänkin huomiota siihen, että lasta koskevat ratkaisut tehdään lapsen edun mukaisesti. (Litmila 2002, 2; Tilastokeskus 2012.)

Laki lapsen huollosta ja tapaamisesta tuli voimaan vuonna 1984. Vaikka lapsen huoltajilla on edelleen päätävävalta lapseen huoltoon kuuluvissa asioissa, on nykyisen lain ajatuksena se, että huolto on lapselle kuuluva oikeus saada osakseen sellaista huolenpitoa, mikä vastaa laissa huollolle asetettuja periaatteita ja tavoitteita. Sekä lapsen huoltoa ja tapaamista koskevan lain, että elatuslain lähtökohtana on se, että vanhemmat voivat yhdessä sopia lapsen huoltoon, asumiseen ja elatukseen liittyvistä asioista. Yleensä vanhemmat tekevät sopimuksen, jonka sosiaaliviranomainen vahvistaa. Ennen sopimuksen vahvistamista täytyy sosiaaliviranomaisen kuitenkin varmistaa, että sopimus on lapsen edun mukainen. Mikäli vanhemmat eivät pääse sopimukseen lapsen asuinpaikasta, huoltomuodosta tai tapaamisoikeudesta, annetaan asia tuomioistuimen päätettäväksi. Yksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain keskeisiä periaatteita on lapsen oikeus saada huoltoa molemmilta vanhemmiltaan näiden parisuhteen muodosta ja mahdollisista muutoksista riippumatta. Lain mukaan lapsella on oikeus kumpaankin vanhempaansa. Lapsella on oikeus tavata sitä vanhempaansa, jonka luona hän ei asu. Tämä korostaa vanhemman ja lapsen välisen suhteen säilymistä silloinkin, kun vanhemmat ovat eronneet. (Litmila 2002, 43- 44; Panttila 2005, 8.)

Vuonna 2011 Suomessa vahvistettiin lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisesta 45 000 sopimusta. Sopimuksista 93 prosentissa on sovittu lapsen yhteishuollosta, yksinhuollosta äidille 6 prosentissa ja yksinhuollosta isälle vajaassa prosentissa. Elatussopimuksia vahvistettiin 44 400. Sopimuksia vahvistettiin noin 1800 enemmän kuin edellisenä vuonna. (Forss & Säkkinen 2012; kuvio 1.)

KUVIO 1. Sosiaalilautakuntien vahvistamat sopimukset lapsen huollosta, asumisesta, tapaamisoikeudesta, elatuksesta sekä isyyden vahvistamiset 2000- 2011. (Forss & Säkkinen 2012.)

4.1 Lapsen huolto

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys hänen yksilöllisten tarpeidensa ja toivomustensa mukaan. Huollon tulee myös turvata läheiset ja myönteiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempinsa välille. Huoltajilla on oikeus päättää lapsen kasvatuksesta, hoidosta, asuinpaikasta, terveydenhuollosta, päivähoidosta, koulusta, uskonnosta, passista sekä muista lapsen henkilökohtaisista asioista. Ennen päätösten tekoa huoltajan täytyy kuitenkin keskustella lapsen kanssa, jos se on lapsen kehitystasoon ja ikään sekä asian laatuun nähden mahdollista. Päätöstä tehdessä huoltajan on kiinnitettävä huomiota lapsen toivomuksiin. Huoltajalla on myös oikeus saada tietoa lasta koskevista asioista viranomaisilta. Lapsen huoltajat vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä sekä tekevät yhdessä päätökset, ellei toisin ole säädetty tai määrätty. Mikäli toinen huoltajista ei sairauden tai muun syyn vuoksi voi osallistua lasta koskevan päätöksen tekemiseen ja ratkaisun viivästyttämisestä aiheutuisi haittaa, ei hänen suostumuksensa ole tarpeen. Asioista, joilla on huomattava mer-

kitys lapsen tulevaisuuden kannalta, huoltajat voivat päättää vain yhdessä, ellei lapsen etu vaadi muuta. (Finlex 1983/361 1§, 4§ & 5§; Sosiaaliportti 2012.)

Lapselle tulee myös turvata hyvä kasvatusta ja hoito, sekä lapsen kehitystasoon ja ikään nähden tarpeellinen huolenpito ja valvonta. Lapselle on pyrittävä antamaan virikkeitä antava ja turvallinen kasvuympäristö, sekä lapsen toivomuksia ja taipumuksia vastaava koulutus. Lasta tulee kasvattaa niin, että hän saa osakseen turvaa, hellyyttä ja ymmärtämystä. Lasta ei saa kurittaa ruumiillisesti, alistaa eikä kohdella muullakaan tavoin loukkaavasti. Lapsen kasvamisesta vastuullisuuteen, aikuisuuteen sekä itsenäistymiseen täytyy edistää ja tukea. (Finlex 1983/361, 1§.)

Yhteishuollolla tarkoitetaan vanhempien välistä yhteistoimintaa sekä yhteistä päätöksentekoa lapsen asioissa. Lapsenhuoltolain periaatteena on, että lapsen etu toteutuu parhaiten silloin, kun vanhemmat yhdessä vastaavat lapsensa huollosta. Yhteishuolto edellyttää vanhemmilta kykyä tehdä yhteistyötä keskenään lapsen asioihin liittyen. Kiiänmaan (2011) mukaan Suomessa yhteishuolto on niin vahva normi, että yksinhuollolle täytyy olla erityisen vahvoja perusteita, mikäli toinen vanhemmista haluaa yksinhuoltoa ja toinen vastustaa sitä. Yhteishuolto määrätäänkin melkein poikkeuksitta silloin, kun vanhemmat ovat siitä yhtä mieltä. (Aaltonen 2009, 28- 30; Kiiänmaa 2011; Sosiaaliportti 2012.)

Rajoitetussa yhteishuollossa molempien vanhempien ollessa huoltajia voi tuomioistuimien päättää huoltajien välisestä tehtävien jaosta, eli antaa päätösvalan toiselle huoltajalle yksilöityjen tehtävien osalta. Ainoastaan tuomioistuimien voi määrätä huoltajien välisestä tehtävien jaosta. Sosiaalitoimi ei voi vahvistaa huoltajien tehtävien jaosta tehtyä sopimusta. Sosiaalitoimi voi kuitenkin neuvotella huoltajien kanssa heidän halutessaan rajoitettua yhteishuoltoa työnjaon mahdollisuuksista sekä ohjata heitä tekemään hakemus tuomioistuimelle. Vanhemmat voivat sopia keskenään työnjakomääräyksiä sisältävästä yhteishuollosta, ja sopimuksen ollessa lapsen edun mukainen tuomioistuin vahvistaa sen. (Aaltonen 2009, 34; Sosiaaliportti 2012; Valjakka 2002, 67.)

Toisen vanhemman ollessa yksinhuoltaja päättää hän yksin lasta koskevista asioista. Viranomaiset antavat lasta koskevat asiat vain huoltajalle, mutta huoltajan suostumuksella he voivat antaa ne myös toiselle vanhemmalle. Tuomioistuimen päätöksellä voidaan myös vahvistaa toisen vanhemman oikeus saada lasta kos-

kevia tietoja viranomaisilta. Tärkeää on myös muistaa, että toisen vanhemman ollessa yksinhuoltaja se ei rajoita lapsen oikeutta tavata ja pitää yhteyttä toiseen vanhempansa. (Auvinen, Litmala, Salminen & Valjakka 2002, 72; Sosiaaliportti 2012.)

Toteutuuko Suomen vahva yhteishuollon normi oikeudessa? Hyvä erovanhemmuus ry:n puheenjohtaja Vesa Mäki kirjoittaa Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksessaan, että nykyään tavanomaisissa erotilanteissakin määrätään yksinhuoltajuuksia usein. Hän sanoo olevan yleinen harhaluulo, että huoltajuuskiistat oikeudessa päätettäisiin poikkeuksetta vanhempien yhteishuoltajuuteen, vaikka vanhempien kyvyt huoltajina olisivat tasaveroiset. Hän kirjoittaakin, että liian suuri syy yksinhuoltajuudelle on vanhempien riittäisyys. Hänen mukaan erolasten etua ajattelevien tuomarien täytyisikin pyrkiä päätöksiin, jotka aiheuttavat mahdollisimman vähän riittäisyyttä vanhempien välille. Erovanhempien riittäisyys vähenee vanhempien tasa-arvoa edistämällä. Useissa yksinhuoltajuustapauksissa määrätään toiselle vanhemmalle tiedonsaantioikeus lapsensa asioissa. Mäki sanoo, että heidän yhdistyksensä on selvittänyt kouluvirastojen tiedotuskäytäntöjä eronneiden vanhempien kohdalla. Mikäli eronneilla vanhemmilla on ollut yhteishuoltajuus, kodin ja koulun yhteyksiä ei ole ollut vaikeuksia hoitaa molempien vanhempien suuntaan. Mikäli kuitenkin vanhemmalla on ollut rajoittamaton tiedonsaantioikeus lapsensa asioissa, toisen vanhemman ollessa yksinhuoltaja, yksikään kouluvirasto ei ole kyennyt rinnastamaan vanhemman tiedonsaantioikeutta yhteishuoltajan tiedonsaantiin, kuten asian täytyisi olla. Yksinhuoltajuuden määrääminen saattaakin sulkea pois toisen vanhemman yhteyksistä esim. päiväkotiin ja kouluun lapsen edun vastaisesti. (Mäki 2012.)

4.2 Lapsen asuminen

Silloin kun molemmat vanhemmat ovat lapsensa huoltajia, mutta eivät asu yhdessä, täytyy heidän ratkaista, kumman vanhemman luona lapsi asuu. Mikäli vanhemmat eivät pääse sopimukseen lapsen asumisesta keskenään, täytyy heidän turvautua ulkopuoliseen apuun. Lähtökohtana täytyy aina olla lapsen etu. Mietittäessä kumman vanhemman luona lapsi asuu, täytyy ottaa huomioon, kuinka lapsen arkeen kuuluvat asiat järjestyvät parhaiten käytännössä. Vanhemmat voivat päät-

tää, että lapsi asuu joko isän tai äidin luona, tai vuorotellen molempien luona. Vanhempien on myös mahdollista sopia, että he asuvat vuorotellen lapsen vakituksessa asuinpaikassa. Lapsi voi kuitenkin olla virallisesti kirjoilla vain yhdessä paikassa. Lapsen asumisratkaisut ovatkin usein vaikein asia päättää, sillä sen pohjalta määräytyvät myös muut sopimussisällöt, kuten kumpi vanhemmista on elatusmaksun suorittaja ja tapaajavanhempi. (Kiiänmaa 2008, 110; Pettilä & Yli-Marttila 1999, 75; Sosiaaliportti 2012; Valjakka 2002, 82.)

Kiiänmaan (2008) mukaan vuoroasuminen näyttää lisääntyvän yhteiskunnassamme kokoajan. Yleensä vuoroasuminen on järjestetty niin, että lapsi asuu vuorovieroin tai kahden viikon jaksoissa eri kodeissa. Tällainen järjestely takaakin hyvin sen, että molemmat vanhemmat ovat tiiviisti mukana lapsensa elämässä. Eronneen miehen rooli on muuttunut vuosikymmenten kuluessa elatusvelvollisesta aktiiviseksi kasvattajaksi ja yhteishuoltajaksi. Ruotsissa vuoroasuminen on yleisempää kuin Suomessa, ja sieltä kantautuneet tiedot korostavat sen hyviä puolia. Suomessakin on tehty joitain vuoroasumisen tutkimuksia, joiden tulokset ovat olleet ristiriitaisia. Kiiänmaan (2008) mukaan hyvin toimiessaan vuoroasuminen näyttäisi olevan ihanteellinen ratkaisu. Toimivuus riippuu kuitenkin monista tekijöistä, kuten asuntojen välimatkasta, lapsen iästä, koulun sijainnista, lapsen ystävyyssuhteista ja harrastuksista, sekä vanhempien yhteistyökyvystä. Seuraavat seikat puoltavat vuoroasumista: Vanhemmillä on hyvä yhteistyö keskenään, ja he ovat selvittäneet erokriisinsä, heidän asuntonsa ovat samanveroisia ja he asuvat lähellä toisiaan, lapsen tarpeet on perusteellisesti selvitetty ja ne puoltavat ratkaisua, vuoroasuminen sopii lapsen ikään ja elämään, molemmat vanhemmat pystyvät huolehtimaan lapsen tarpeiden tyydyttämisestä, sekä olisi hyvä jos vanhempien kasvatukselliset näkemykset olisivat lähellä toisiaan. (Kiiänmaa 2008, 118- 120.)

Tutkija, lasten psykologi Malin Bergström Tukholman yliopiston Karoliinisesta instituutiosta kertoo, että lapselle tehdyistä kyselyistä näkyy selkeästi, että molempien vanhempiensa kanssa vuorotellen asuvat lapset voivat paremmin kuin vain toisen vanhemman luona asuvat lapset. (Bergström 2013.) Ruotsissa 30- 40 prosenttia eronneiden vanhempien lapsista asuu molempien vanhempiensa luona. Vuorotellen molempien vanhempiensa luona asuvien lasten määrä on myös Suomessa lisääntynyt. Helsingin kaupunki on selvittänyt isän ja äidin kanssa vuorotellen asuvien lasten määrää. Nuoret Helsingissä 2011 - tutkimuksessa ilmenee, että joka

kymmenes 13- 18- vuotias lapsi asuu vuorotellen molempien vanhempiensa luona. Tätä nuoremmassa osuus on vieläkin suurempi, mikä ilmenee Helsingin tietokeskuksen selvityksestä 3- 6 luokkalaisten arjesta. THL: n mukaan kuntien sosiaalitoimissa vahvistettiin vuonna 2012 noin 2400 sopimusta lasten vuoroasumisesta erillään asuvien vanhempien luona. Se on lähes 400 enemmän kuin vuonna 2011. (Helsingin Sanomat 2013, 16- 17; Keskinen & Nyholm 2011, 88.)

Kiianmaan (2008) mukaan suurin osa vanhemmista näyttää pääsevän melko kiuttomasti sopimukseen lapsensa asumisratkaisuista. Hänen mukaan usein päädytään siihen, että lapsi jää entiseen kotiinsa toisen vanhemman kanssa ja toinen vanhemmista muuttaa pois. Hänen mukaansa lapselle tuttuun kotiin jääminen on usein paras vaihtoehto, sillä se minimoi eroon liittyviä muutoksia. Fyysisen ympäristön merkitystä lapsen turvallisuudelle ei pidä aliarvioida. Lapsen ja muualla asuvan vanhemman suhde kuitenkin muuttuu yleensä etäisemmäksi, sillä he eivät jaa enää arkipäivää kuten ennen vanhempien yhdessä asuessa. Vaikka lapsi asuisi lähes yhtä paljon molempien vanhempien kanssa, suhteiden koetaan muuttuvan etäisimmiksi. Vanhemmat kokevatkin joutuvansa usein luopumaan suhteestaan lapseen, mikä voi aiheuttaa vanhempien välille erimielisyyksiä asumisen järjestämisessä. (Kiianmaa 2008, 110.)

Asiantuntijoilla on ollut myös periaatteita, jotka painavat vaakakuppia äidin puolelle lasten asumisratkaisuja mietittäessä. Valtaosa, eli noin 82 prosenttia asumissopimuksista tehdään äidin luokse. (Forss & Häkkinen, 2012). Pienen lapsen ja varsinkin vauvaikäisen on katsottu ilman muuta tarvitsevan päivittäistä äidin hoivaa, eikä sisarusten erottamista toisistaan ole pidetty suotavana. Myös lapsen sukupuolella ja iällä on katsottu olevan merkitystä. Kuitenkin lähinnä niin, että tytön asumista äidin luona on pidetty luonnollisena, vaikka vastaavasti pojan asumista isän luona ei ole pidetty yhtä välttämättömänä. Usein lasten asumisesta päätettäessä on toteutettu vähemmän muutoksen periaatetta, jolloin lapset ovat saaneet jäädä asumaan sen vanhemman luokse, joka jää perheen yhteiseen asuntoon, ja useimmiten hän on äiti. (Huttunen 2001, 105.)

4.3 Lapsen tapaaminen

Lapsen tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapsen oikeus tavata ja pitää yhteyttä vanhempaansa, jonka luona hän ei asu. Lapsen oikeus tavata vanhempaansa ei ole sidoksissa siihen, onko vanhempi huoltaja vai ei. Lapsen tapaamisoikeuden turvaaminen on molempien vanhempien vastuulla. Yleensä vanhemmat sopivat tapaamisesta kirjallisesti ja kunnan sosiaalitoimi vahvistaa sopimuksen. Viranomaisen on huolehdittava, että sopimus on lapsen edun mukainen. Vahvistettu sopimus vastaa lainvoimaltaan tuomioistuimen antamaa ratkaisua. Jotta sopimus olisi täytäntöönpanokelpoinen, se täytyy laatia oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella. Vanhempien kannattaa tehdä tapaamisista kunnan sopimus, jotta he voivat välttää tapaamiseen liittyvät mahdolliset erimielisyydet. Tarkan sopimuksen hyöty on esimerkiksi silloin, jos vanhempien puheyhteys on jostain syystä katkennut. Sopimuksen täytyykin olla niin yksityiskohtainen, että sitä ei tarvitse tulkita. Sopimukseen kannattaakin sisällyttää ainakin seuraavia asioita: tapaamisten ajankohta kellonaikoinen, tapaamisten määrä, tapaamiset lomien aikana, kuka kuljettaa lapset tapaamisiin ja sieltä pois, kuka maksaa kuljetukset, tapaamiset lomien aikana, miten toimitaan jonkin esteen sattuessa, kuten sairauden, sekä mikä on sopimuksen voimassaoloaika. (Kiianmaa 2008, 121, 123-124; Sosiaaliportti 2012.)

Vanhemmat voivat olosuhteista riippuen aina sopia lapsen tapaamisesta haluumallaan tavalla. Tapaamissopimusta ei ole välttämätöntä vahvistaa lainkaan, vaan se voidaan jättää käytännössä hoidettavaksi. On kuitenkin tärkeä muistaa, että vanhemmalla, joka ei asu lapsen kanssa ei tällaisissa tilanteissa ole mitään mahdollisuutta toteuttaa lapsensa tapaamista mikäli lapsen kanssa asuva vanhempi ei myöhemmin suostuisikaan vapaamuotoisiin järjestelyihin. Täytäntöönpanokelpoisen sopimuksen saaminen vie aina aikansa jos vanhempien välit myöhemmin kiristyvät, eivätkä tapaamiset enää toteutuisikaan vapaamuotoisesti. Pelkkä sosiaalitoimen lomakkeelle rastitettu ”tapaamisoikeudesta on sovittu” -kohta on juridisesti merkitystä vailla, ellei sen yhteydessä ole erikseen vahvistettu yksityiskohtaisesti tapaamisoikeutta kellonaikoinen ja viikonpäivineen. Tässä mielessä olisikin suotavaa, että vanhemmat tekisivät erillisen sopimuksen tapaamisista. Tämä ei tarkoita sitä, että vanhempien täytyisi kirjallisesti noudattaa sopimuksessa vahvistettuja aikoja, vaan he voivat tietenkin järjestää tapaamiset keskenään sopimallaan taval-

la, mikäli he pystyvät asiasta sopimaan. Vahvistettu järjestely vaikuttaa kuitenkin taustalla ja osoittaa sen luonapito-oikeuden, joka tarvittaessa voidaan pakko-täytäntöönpanna, ellei erillisiin sopimuksiin joskus myöhemmin päästäisikään. (Gottberg 2007, 171.)

Lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta annetun päätöksen tai sosiaalitoimiston vahvistaman sopimuksen täytäntöönpanoa voidaan vaatia tuomioistuimessa, mikäli sopimusta tai päätöstä ei ole noudatettu. Lapsen asuinpaikan käräjäoikeus on täytäntöönpanosta päättävä viranomainen ja hakemus on sinne toimitettava. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan voida ryhtyä, mikäli 12 - vuotta täyttänyt lapsi tai tätä nuorempi, mutta riittävästi kehittynyt lapsi sitä vastustaa. Yleensä tuomioistuin lähettää ensiksi vireillä olevan asian täytäntöönpanosovitteluun. Tämän avulla asianomaiset pyritään saamaan noudattamaan vapaaehtoisesti päätöstä tai sopimusta. Sovittelijan on mahdollisimman pian otettava yhteyttä osapuoliin sekä keskusteltava myös lapsen kanssa. Mikäli asia ei ratkea sovittelussa, annetaan siitä täytäntöönpanomääräys. Täytäntöönpano raukeaa sovittelun onnistuessa. Sovittelussa voidaan päätyä myös uuteen sopimukseen, jonka sosiaaliviranomainen vahvistaa. Jos sovintoon ei päästä, on sovittelijan kerrottava tuomioistuimelle syyt, joiden vuoksi sovintoon ei päästy. Pääsääntö on, että sovittelu ei saisi kestää neljää viikkoa pidempää, mutta tuomioistuin voi kuitenkin myöntää sovittelijalle lisäaikaa. Sovittelun jälkeen tuomioistuin päättää täytäntöönpanoon ryhtymisestä tai hakemuksen hylkäämisestä. Tuomioistuimen hylätessä hakemuksen merkitsee se yleensä sitä, että asia joudutaan järjestämään uudelleen joko uudella sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä. Hakemus on hylättävä, mikäli se olisi lapsen edun vastainen. (Gottberg 2007, 181-182; Sosiaaliportti 2012.)

Varsinaisia täytäntöönpanokeinoja on kaksi. Vanhempi, joka vastustaa tapaamisia voidaan uhkasakon uhalla velvoittaa luovuttamaan lapsi täytäntöönpanon hakijalle. Uhkasakko voidaan myös tuomita maksettavaksi, mikäli tilanne ei sakon uhasta parane. Uhkasakko voidaan asettaa myös tietyin edellytyksin toteutettavaksi niin, että jokaiselta toteutumatta jääneeltä tapaamiskerralta lankeaa erillinen sakkoerä. Lapsen noutaminen on toinen keino, mutta siihen turvaudutaan vasta, kun muut keinot ovat osoittautuneet tehottomiksi. (Gottberg 2007, 183.)

Monelle isälle on tuttu tilanne, että hän asuu pysyvästi erillään lapsestaan. Tällöin lapsi asuu virallisesti äidin luona ja lapsen käymistä isän luona kutsutaan tapaamiseksi. Ajoittain lapsi ja isä voivat viettää viikkojakin yhdessä, mutta lapsen koti on silti virallisesti äidin luona. Lapsella on kuitenkin selvästi kaksi kotia, silloin kun hän viettää kummankin vanhemman luona yhtä paljon aikaa, esimerkiksi asumalla joka toinen viikko toisen vanhemman luona. Yleisin tapaamisoikeus on joka toinen viikonloppu ja noin puolet loma-ajoista. Näistä sovitaan yleensä tarkasti, mutta silti käytäntö saattaa muodostua suuntaan tai toiseen. Valitettavasti yleistä on se, että sovituista tapaamismääristä aletaan tinkimään, jolloin saattaa käydä niin, että lapsen ja isän yhdessäoloaika vähenee. Syynä voi olla isä itse tai äiti. Myös lapsi saattaa oma-aloitteisesti tulla vastentahtoiseksi tapaamisia kohtaan. (Huttunen 2001, 99.)

Lapsen viettäessä esimerkiksi kaksi viikonloppua kuukaudessa perjantaista sunnuntaihin isän luona, on heillä ainoastaan kaksi ehjää päivää kuukaudessa viettää aikaa yhdessä. Kahden viikon tapaamisväli on varsin pitkä sekä lapselle että isälle. Tämä varsin yleinen tilanne johtuu osittain siitä, että meillä on niin sanottu yhden kodin periaate. On ajateltu, että lapsella täytyy olla yksiselitteisesti yksi kiinteä koti, joka tukee elämän pysyvyyden ja jatkuvuuden periaatetta. Kuitenkin tämän periaatteen jäykkä toteuttaminen on omiaan tuottamaan eron jälkeen katkoksia yhdessä lapsen tärkeässä ihmissuhteessa, suhteessa omaan isään. Onneksi tämä on nykyään ymmärretty ja osataan tehdä tapaamispäätöksiä, joissa lapsi saa viettää paljon aikaa molempien vanhempiansa kanssa. Ihanteellisinta olisikin, että lapsi voisi jatkaa elämistään tasavahvasti molempien vanhempiansa kanssa. Eriytyisen merkittävää olisi myös se, että lapsi saisi viettää joskus aikaa yhdessä molempien vanhempiansa kanssa. Huttunen (2001) toteaaakin, että jos näihin käytänteisiin päästäisiin laajemmin, monet erojärjestelyihin liittyvät ikävät asiat voisivat poistua tai ainakin lieventyä. Esimerkkinä hän mainitsee, että voisimme myös luopua etäisän ja tapaajavanhemman käsitteestä, sillä ne vihjaavat satunnaistuneeseen ja etäänntyneeseen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Ne eivät kuvaa osuvasti kaikkia lapsistaan erillään asuvia isiä. (Huttunen 2001, 116 -117.)

Lapsen ja isän tapaamiset saattavat myös harventua ja estyä jopa kokonaan senkin vuoksi, että lapsi ei halua mennä tapaamisiin. Sinkkosen (1998) mukaan tässä on yleensä takana se, että lapsilla ei ole ” sisäistä lupaa ikävöidä isäänsä tai hei-

dät on saatettu jopa aivopestä pitämään miestä hirviönä.” Vaikka kaikissa tapauksissa näin väkevät sanakäänteet eivät olisi tarpeen, usein voidaan kuitenkin sanoa, että lapsen normaali isän ikävöinti on jotenkin häiriintynyt. Lapsi voi jopa kokea, että pohjimmiltaan äiti ei haluaisikaan hänen tapaavan isäänsä, eikä lapsi halua toisaalta vaarantaa suhdetta äitiinsä. Myös isän uusi elämäntilanne, asuinympäristö ja yleensäkin olosuhteet saattavat tuntua lapsesta oudoilta tai hämmäntäviltä ja hänen päällimmäinen reaktionsa saattaa olla linnoittautuminen turvalliseen ja tuttuun kotiinsa. Usein tilanne voidaan kuitenkin laukaista selittämällä lapselle tapaamiseen liittyvät asiat, sekä totutella vähitellen häntä näihin uusiin asioihin. Ensiarvoisen tärkeää näissä on lapsen äidin varaukseton tuki. (Huttunen 2001, 114.)

4.4 Lapsen elatus

Elatuslain mukaan lapsella on oikeus saada riittävää elatusta. Molempien vanhempien on kykyjensä mukaan osallistuttava lapsensa elatukseen. Se kattaa lapsen henkisten ja aineellisten tarpeiden tyydyttämisen lapsen kehitystason mukaan, sekä lapsen tarvitseman koulutuksen ja hoidon. Vanhempi, joka ei pysyvästi asu lapsensa luona maksaa lapselleen elatusapua. Lapsen asuessa puolet ajasta kummankin vanhempansa luona voivat vanhemmat sopia, ettei kumpikaan maksa erillistä elatusapua. Elatusapu on siis rahasuoritus, jolla muualla asuva vanhempi osallistuu lapsensa elatuksesta aiheutuviin kustannuksiin. Elatusavun määrä sekä suorittamistapa vahvistetaan vanhempien keskinäisellä sopimuksella tai tuomioistuimen määräyksellä. Jotta sopimus olisi täytäntöönpanokelpoinen, tulee se tehdä kirjallisesti oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella. Lastenvalvoja vahvistaa sopimuksen, jos se ei ole lapsen edun vastainen. Vahvistettu sopimus vastaa lainvoimaltaan tuomioistuimen antamaa ratkaisua. Asia viedään tuomioistuimen ratkaistavaksi jos vanhemmat eivät pääse asiassa sopimukseen. (Avomaa 2008, 91; Finlex 5.9.1975/704 1§, 4§ & Sosiaaliportti 2011.)

On huomioitava, että vanhemmat voivat aina sopia vapaamuotoisesti keskenään lapsensa elatuksesta, myös erillään asuessaan. Mikään viranomaisen ei määrää lapselle elatusapua, vaan sitä on aina erikseen haettava. Lasta elatusasiassa edustaa huoltaja, joka asuu lapsen kanssa. Viranomaisille elatusasiat tulevat

yleensä silloin kun lapsi ja elatusvelvollinen eivät asu yhdessä. Elatuslain 4 §:n mukaan lapselle voidaan aina vaatia vahvistettavaksi kiinteämääräinen elatusapu, mikäli lapsi ei asu pysyvästi vanhempansa luona. Lapsen kotipaikkakunnan sosiaaliviranomainen vahvistaa sopimuksen ja tällä vahvistuksella sopimus saa pakko-täytäntöönpanokelpoisuuden. Mikäli elatusapu jää maksamatta, syntyy lapselle välittömästi oikeus elatusturvalain mukaiseen elatustukeen. (Gottberg 2007 197 & 199.)

Elatussopimuksesta on käytävä ilmi vanhempien ja lapsen henkilötiedot, elatusavun maksamisen alkamis- ja loppumispäivämäärä, elatusavun maksamispäivät, elatusavun määrä sekä kenelle elatusapu maksetaan. Sopimukseen olisi hyvä kirjata myös tapaamisista aiheutuvien kustannusten maksaja tai miten kulut jaetaan vanhempien kesken, sekä miten elatusavun määrään vaikuttaa mahdollisesti lapsen pitempiaikainen oleskelu toisen vanhemman luona, esim. lomien aikana. Sopimusta voidaan arvioida uudelleen mikäli vanhempien olosuhteet muuttuvat esim. vanhemman jäädessä työttömäksi. Elatusvastuun ei tarvitse jakautua vanhempien kesken tasan, vaan se jakautuu heidän kykyjensä mukaan. Vanhempi, jolla on parempi elatuskyky, on velvollinen panostamaan lapsen elatukseen enemmän. Elatusavusta voidaan tehdä myös nollasopimus, mikäli elatusvelvollinen suorittaa esim. asepalvelusta tai on varaton opiskelija. Tällöin lähihuoltajalla on mahdollisuus saada puuttuva osa elatusapua kunnalta siltä ajalta, kun elatusavun maksajalla ei ole juurikaan tuloja tai varallisuutta. (Avomaa 2008, 99; Gottberg 2007, 195.)

5 VANHEMPIEN ERO LAPSEN NÄKÖKULMASTA TÄSSÄ OPINNÄYTETYÖSSÄ

Parhaassa tapauksessa vanhemmat pystyvät eroamaan sivistyneesti. He tajuavat, että vaikka heidän liittonsa on hajonnut, he eivät kumpikaan eroa lapsistaan. He pystyvät keskustelemaan lapsiaan koskevista asioista ja sopimaan parhaimmassa tapauksessa jopa yhteisistä kasvatuseriaa-otteista. Tapaamisjärjestelyt ovat joustavia ja lapsilla on sisäinen ja ääneen lausuttu lupa pitää yhteyttä toiseen vanhempaansa niin usein kuin haluaa. Toiseksi paras tapa lapsen kannalta on sellainen, jossa molemmat vanhemmat toteuttavat omaa kasvatuseriaa-otteensa neuvottelematta siitä, mutta he eivät myöskään sotkeennu toisen vanhemman tekemiin ratkaisuihin. Vanhempien välinen kommunikointi voi olla vähäistä, mutta lapset tottuvat siihen, että joutuvat sukkuloimaan kahden erilaisen ympäristön välillä. Eniten haittaa lapselle on siitä, jos vanhemmat erotessaan eivät pääse henkisesti eroon toisistaan, vaan jatkavat valtataistelua ja riitelyä. Lapsi joutuu väkisinkin tilanteeseen, jossa hän ei voi ylläpitää rakastavia ja hyviä mielikuvia molemmista vanhemmista, vaan joutuu niin sanotusti toiselle kumartaessaan kääntämään toiselle selkänsä. Lapsen on sijoitettava asiat äidin ja isän lokeroihin, joka tarkoittaa lapsen kannalta sitä, että hän joutuu muistamaan mitä on kenellekin sanonut, jotta hän välttyisi toisen vanhemman suuttumukselta. Lapset ovat hyvin herkkiä vaistoamaan vanhempansa loukkaantumisen ja suuttumuksen ja eläytyvät siihen. Heidän on kuunneltava ”sitä kuusta, jonka juurella asuntokin on”. (Sinkkonen 2003, 175- 176, 180.)

Sinkkonen (1990) kertoo kirjassaan Pienistä pojista kunnan miehiä Paulista, jonka vanhemmat erosivat ja jonka äiti hautoi koston entiselle miehelleen ja solmi poikansa kanssa liittolaissuhteen pojan isää vastaan. Äiti hautoi koston hänet hylännyttä entistä miestänsä kohtaan ja veti poikansa mukaan tähän asetelmista kauheimpaan. Tarkoituksena oli sulkea isä kaiken kanssakäymisen ulkopuolelle ja pyrkiä haavoittamaan ja loukkaamaan häntä. Paul, joka aluksi istui pimeässä huoneessa nyyhkyttämässä ja soitti isälleen pyytäen häntä palaamaan takaisin kotiin, muodosti muutamassa kuukaudessa tiiviin liiton äitinsä kanssa. Paul torjui kaikki isänsä lähettämät lahjat itsepintaisesti ja piti myös huolta, että hänen pikusisarensa eivät myöskään osoittaneet helliä tunteita isää kohtaan. Lapseen on tasoittava vaikutus sillä, että hän saa pitää itsellään kaksi vanhempaa. Paulilla ei tätä mahdollisuutta ollut. Paul ratkaisikin asian monien muiden lasten tavoin loh-

komalla ristiriitaiset tunteensa vanhempiaan kohtaan vihamielisiin ja rakastaviin. Isä sai vihaa, äiti rakkautta ja Paul syvää kärsimystä. Hän totesikin olevansa kuin kahteen kappaleeseen revitty. (Sinkkonen 1990, 160-161.)

Tutkimukset osoittavat, että vanhempien eron jälkeiset riidat ja lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta aiheuttavat lapsille käyttäytymishäiriöitä, stressioireita ja ahdistuneisuutta. Lapsen joutuminen vanhempien väliseksi kiistakapulaksi on yksi niistä kaltoinkohtelun muodoista, jotka vanhemmat ja viranomaiset tunnistavat heikosti. Vanhempien eron jälkeen on lapsen oikeus, että hänellä säilyy läheiset välit molempiin vanhempiinsa. Lapsi on luonnostaan lojaali molemmille vanhemmilleen ja onkin erityisen tärkeää, etteivät vanhemmat repisi häntä eri suuntiin tai omalle puolelleen. Lojaliteettiristiriita on lapselle raskas taakka kantaa. (Flinck 2013; Rönkkö & Rytönen 2010, 223.)

Lojaliteetikonfliktin perusta on lapsen rakkaudessa molempiin vanhempiinsa. Vanhempien riidellessä lapsi yrittää olla suhteessa heihin tasapuolinen sekä ylläpitää hyvää suhdetta molempiin vanhempiinsa. Vaikka vanhemmat pyrkisivätkin pitämään lapsensa kiistojensa ulkopuolella, ovat lapset yleensä kuitenkin tarkkaan selvillä vanhempiensa erimielisyyksistä. Usein huoltajuuskiistoissa lojaalisuusristiriita voi näkyä lapsen kuulemisessa. On erittäin yleistä, että lapsi ei kerro omista toiveistaan pelätessään loukkaavansa toista vanhempaansa. Lojaliteetti voi aiheuttaa lapselle epävarmuutta sekä mielipiteen muodostamisessa ja sen ilmaisemisessa. Lapsi tuntee helposti syyllisyyttä ilmaistessaan toivomuksiaan vanhempiensa kiistoissa. Vaikka lapsen mielipide pyrittäisiinkin selvittämään erittäin hienovaraisesti, eikä lasta suoraan asetettaisi valintatilanteeseen, on lapsi kuitenkin yleensä selvillä siitä, mitä vanhempi odottaa häneltä. Mitä rajumpi vanhempien kiista on, sitä kuormittavampaa kuuleminen on lapselle. Pahimmillaan lojaliteettiristiriita voi saada aikaan sen, että lapsi tukahduttaa omat tunteensa, jolloin hänellä on itsellä riski sairastua psyykkisesti. Tämä riski on erityisesti olemassa patologistoituneissa huoltoriidoissa. (Aaltonen 2009, 253-254.)

Vanhempien erotessa lasten selviytymistä tukee vanhempien yhteistyössä toteutettava vanhemmuus sekä eron aikana, että sen jälkeen. Tällöin lapselle ei nouse pelkoa, että hän menettää toisen vanhemman ja tämän lähisuvun. Lasta auttaa myös, mikäli hän voi saada tietoa tulevasta erosta, sekä käsitellä sitä ja omia tun-

teitaan avoimesti. Lapsen on myös erittäin tärkeää saada säilyttää positiivinen kuva molemmista vanhemmistaan. (Karttunen 2010, 76.) Lapsen rakentuva identiteetti perustuu suureksi osiksi sisäistettyihin mielikuviin isästä ja äidistä. Jokainen lapsi haluaa olla hyvän äidin ja isän lapsi, koska silloin hän voi kokea olevansa itsekin arvokas. Jos toinen vanhempi mustamaalaa ja myrkyttää aktiivisesti lapsen mieltä toista vanhempaa vastaan, murentaa hän samalla lapsen itsetunnon perustaa. Onkin ilman muuta lapsen eduksi, että hän saa sekä konkreettisen että psyykkisen luvan lähivanhemmalta pitää yllä läheisiä suhteita toiseen vanhempansa. (Sinkkonen 2003, 176-177 ;Sinkkonen 2005, 134.)

6 ISÄNÄ ERON JÄLKEEN

Matti Rimpelä, Miesjärjestöjen keskusliiton puheenjohtaja sanoo, että tänä päivänä miehet ja naiset eivät ole tasavertaisessa asemassa vanhempina kun he eroavat. Vahvat perinteiset rooli-odotukset vaikuttavat edelleen niin, että äidin vanhemmuutta pidetään tärkeämpänä kuin isän. Isille ero onkin suuri riski, sillä he voivat menettää samalla myös vanhemmuutensa. Tuoreessa Lasten ja lapsiperheiden terveys- ja hyvinvointierot -raportissa kerrotaan, että lähes neljännes eroperheissä asuvista lapsista ei tapaa isäänsä edes joka kuukausi. Isät joutuvat myös usein pärjäämään omillaan vanhemmuuden haasteissa. Suomessa on äitiysneuvola ja lastenneuvola, mutta ei isyysneuvola. Rimpelä sanookin, että myös äitiysneuvolassa isät kokevat usein itsensä ulkopuolisiksi. Isien roolin vähätteleminen näkyy hänen mukaan myös kiintymysteoreettisessa keskustelussa, jossa puhutaan lähinnä lapsen ja äidin vuorovaikutuksesta. (Rimpelä 2012.)

Lastenpsykiatri Jukka Mäkelän mukaan ei ole olemassa tutkimuksellista näyttöä, että lapsen olisi parempi kehittyä ja kasvaa äidin kanssa. Sinkkonen myös toteaa, että isän hoidossa olevien lasten sosiaalisuuden, itsetunnon ja käytöksen tutkimukset ovat osoittaneet, että isät menestyvät huoltajina siinä missä äiditkin. He kokevat suhteensa lapseen jopa ongelmattomammiksi kuin äidit. Mäkelän mukaan isän katoaminen lapsen elämästä voi olla erityisen merkityksellistä. Lapsen on vaikea olla tulkitsematta asiaa niin, että isän katoaminen ei johdu lapsesta itsestään. Mäkelän mukaan lapsen kehitykselle onkin eduksi, että hänen ympärillään on monia aikuisia, mutta hän muistuttaa, että biologisen isän erityisyyttä ne eivät koskaan korvaa. (Mäkelä 2012; Sinkkonen 2003, 182 – 183.)

Sosiologi Henry Laasanen näkee suomalaisen isän asemassa runsaasti parannettavaa, vaikka Suomessa isän oikeudet ovat verrattain hyvät verrattuna muihin maihin. Monessa muussa Euroopan maassa ei ole isällä edes lainsäädännössä tapaamisoikeutta lapseen eron jälkeen. Laasanen sanoo, että jos miehen ja naisen oikeuksia verrataan Suomessa toisiinsa, on tilanne aivan toinen. Hän mainitsee, että lisääntymisasiossa miehet ja naiset ovat kaikkein epätasa-arvoisimpia. Äiti tietää automaattisesti olevansa lapsen biologinen vanhempi, mutta mies ei välttämättä tiedä isyydestä, mikäli äiti ei sitä kerro, tai joskus miehellä ei ole mahdollisuutta tietoon siitä, että joku muu on lapsen biologinen isä. Lastenvalvojan on

luovuttava isyyden selvittämisestä, jos äiti, jonka huollossa lapsi on, vastustaa kirjallisesti isyyden selvittämistä. Äidillä on määräysvalta, voidaanko isyys vahvistaa, jos ei ilmaannu miestä, joka haluaa tunnustaa isyytensä. Näissä tulevat kyseenalaisiksi lapsenkin oikeudet. Laasasen mielestä voisikin olla hyvä, että lapsen synnytyssä selvitettäisiin aina biologiset vanhemmat. Laasanen sanookin, että ensimmäinen askel olisi, että yhteiskunnassa käytäisiin keskustelua näistä asioista. (Laasanen & Lainiala 2012, 14.)

Laasasen mukaan tällä hetkellä yhteiskunnassa liikkuu vanhemmuudesta kaksi keskustelutapaa. Ensimmäisessä korostetaan tasa-arvoisen vanhemmuuden merkitystä, jossa äiti ja isä ovat yhtä tärkeitä vanhempina. Toisessa pidetään itsestään selvänä, että äiti saa päättää kaikki lapsiin liittyvät asiat ja isällä on vain elättäjän rooli. Laasanen kertoo saavansa paljon yhteydenottoja eronneilta isiltä, jotka ovat menettäneet yhteyden lapsiinsa eron jälkeen. Suomessa pystytään pääasiassa sopimaan lapsen asiat niin, että vanhempien erotessa pystyvät molemmat olemaan mukana lapsensa elämässä. Lähihuoltajuus jakautuu kuitenkin yhä epäsuhtaisesti, sillä se menee yhä useimmin äidille. Tilanne perustuu Laasasen mukaan vanhaan olettamukseen siitä, että lapsi on äidin omaisuutta. Myös äidin mahdollisuus kieltää isyyden selvittäminen ajaa Laasasen mukaan naisen etuja lapsen vahingoksi. Laasanen sanookin, että tilanne aiheuttaa suuria identiteettiongelmia lapsille, jotka eivät tiedä kuka heidän isänsä on. Laasanen kysyykin, onko perheasioissa kyse isän, lapsen vai äidin oikeuksista? (Laasanen & Lainiala 2012, 14.)

Perhetutkija Lasse Lainiala Väestöliiton Perhetutkimuslaitoksesta on sitä mieltä, ettei isillä hätää ole, sillä isä on tänä päivänä läsnä perheissä enemmän kuin koskaan. Yhteishuoltajuus on myös pitänyt isät melko hyvin mukana lastensa elämässä silloin kun vanhemmat eivät ole parisuhteessa. Muutos isien ajankäytössä enemmän perhe-elämän suuntaan on alkanut näkyä 1980- ja 90-lukujen taitteessa. Lainiala kuitenkin sanoo, että huoltajuuskiistatilanteissa äiti on kyllä yleensä vahvemmillä, vaikka Lainiala uskoo sosiaalialan henkilöstön tietävän, että huoltajuuskiistoissa äiti ja isä on otettava tasapuolisesti huomioon. Hänen mielestään isät jäävät jonkin verran kakkosiksi kiistatilanteissa ja on tullut myös ilmi, että äidillä on sananvaltaa siihen, että huoltajuus tulee hänelle, vaikka yhteishuoltajuuden pitäisi olla mahdollinen. Näissäkin asioissa on kuitenkin menty parempaan päin Lainialan mukaan. (Laasanen & Lainiala 2012, 14.)

Tässä opinnäytetyössä ei ole avattu käsitteitä etäisyys tai viikonloppuisuus, sillä yhteiskunnassa on käyty keskustelua, että näistä käsitteistä täytyisi pyrkiä eroon. Huttunen on todennut jo 2000-luvun alussa, että ne vihjaavat satunnaistuneeseen ja etäänntyneeseen vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Ne eivät kuvaa osuvasti kaikkia lapsistaan erillään asuvia isiä. (Huttunen 2001, 116 -117.) Isät lasten asialla -yhdistyksen puheenjohtaja Jari Pulkkinen mielestä lähi- ja etävanhempikäsitteet luovat eriarvoisuuden mielikuvaa vanhemmista. Käsitteet määriteltiin vuonna 1984, kun säädettiin laki lapsen elatusvelvollisuudesta. Tällöin lähivanhemmalle annettiin valta ja etävanhempi saa jotain, mikäli se sopii lähivanhemmalle. Hänen mukaan tasavertaistamisen nimissä täytyisikin luopua etä- ja lähivanhemman nimikkeistä. Pulkkinen sanookin, että tapaamisten määrät ja olosuhteet on laadittu niin surkeiksi, että isä väistämättä vieraantuu lapsesta ja lapsi isästä. Tapaamissopimuksen tarkoituksena olisi turvata lapsen oikeudet, mutta yhdistyksen mukaan tapaavan vanhemman, joka yleensä on isä, oikeudet rajoitetaan kuin rikolliselta. Yhdistyksen tavoitteena olisikin, että vanhempi saisi tavata lastaan avoimesti ja yhdistys vaatiikin viranomaisilta, ja varsinkin tuomioistuimilta ja sosiaaliviranomaisilta, että heidän päätöksensä perustuisivat siihen, että vanhemmat jakaisivat lapsensa huollon, asumisen ja tapaamiset tasavertaisesti. Poikkeus olisi se, jos vanhemmuudessa olisi todistetusti vakavia puutteita. (Pulkkinen 2012, 28.)

7 KEINOJA HUOLTAJUUS- JA TAPAAMISASIOIDEN SOPIMISESSA

7.1 Neuvottelu lastenvalvojan luona

Vanhemmat tekevät eron jälkeen sopimuksen siitä miten lasten asiat järjestetään. Lastenhuoltolain tavoitteena on, että vanhemmat pystyisivät keskenään neuvottelemaan lapsen huolto-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioista. Ratkaisut täytyisi aina miettiä lapsen edun mukaan. Sopimuksessa määritellään huoltomuoto, eli kumman vanhemman luona lapsi on kirjoilla, sekä miten lapsi tapaa toista vanhempaansa ja miten lapsen elatuskustannukset jaetaan. Yleensä vanhemmat vahvistavat sopimuksen lastenvalvojan luona ja tämä onkin suotavaa, sillä vahvistamaton sopimus ei ole juridisesti yhtä vahva kuin viranomaisen vahvistama sopimus. Jos sopimusta ei ole vahvistettu lastenvalvojan luona, ei voi myöskään saada virka-apua mikäli toinen vanhemmista myöhemmin kieltäytyy noudattamasta sopimusta. Vanhemmilla voi olla jo lastenvalvojaa tapaamaan mennessä mukana yhdessä mietitty valmis sopimus. Mikäli vanhemmat eivät pysty keskenään sopimaan lastensa asioista, on lastenvalvojan velvollisuus auttaa heitä neuvotteluissa. Lastenvalvoja ei määrää sopimuksen sisältöä, vaan neuvottelut käydään vanhempien kesken, joissa lastenvalvojan tehtävänä on avustaa vanhempia pääsemään sopimukseen sekä laatia vanhempien sopimista asioista täytäntöönpanokelpoinen asiakirja. (Lastensuojelun keskusliitto/Neuvokeskus-projekti 2011, 14-15, 21; Niemelä 2013.)

Sopimusta tehdessä on hyvä käydä lävitse aiottujen järjestelyjen edut ja haitat lapsen kannalta. Hätäisiä kriisiratkaisuja kadutaan helposti jälkeenpäin, varsinkin jos koetaan toisen painostaneen niihin. Siksi onkin tärkeää, että vanhemmat pohtivat perusteellisesti ratkaisujaan ja ovat selvillä niiden vaikutuksista omaan elämäänsä. Sopimuksen ehtojen ja sanamuotojen olisikin oltava riittävän täsmällisiä ja yksityiskohtaisia, jotta sitä tarvittaessa voidaan käyttää täytäntöönpanon perusteena, jos toinen vanhemmista ei noudata sopimusta. Pääsääntöisesti vanhempien yhdessä laatima sopimus tulee hyväksyä, mutta sopimuksen vahvistaman viranomaisen täytyy arvioida sopimusta aina lapsen edun kannalta. (Taskinen 2001, 62.)

7.2 Perheasiain sovittelu

Perheasiain sovittelu on perheenjäsenten välisten ongelmien ja ristiriitojen ratkaisu- ja selvittelymenettely. Sen periaatteita ovat neutraalius sekä puolisoiden välisten valtasuhteiden tasapainottaminen. Se eroaa neuvonnasta ja terapiasta. Sovittelussa pyritään etsimään ratkaisuja tiettyihin nimettyihin pulmiin neuvotellen vaihtoehtoja löytämällä. Sovittelu koskee sekä yhteiselämän kestäessä kuin avioerotilanteissa selvitettäviä ristiriitoja. Tärkeää perheasiain sovittelu on varsinkin silloin kun puolisoilla on yhteisiä lapsia. Sovittelun erityisenä tavoitteena onkin turvata lasten asema ja edut. Erotilanteissa perheasiainsovittelussa autetaan puolisoita sopimaan lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta. Avioliittolain mukaan perheen ristiriidat ja mahdollisia oikeustoimia vaativat asiat täytyy pyrkiä ensin ratkaisemaan perheasiainsovittelun avulla. Perheasiain sovittelu on luottamuksellista, maksutonta sekä vapaaehtoista. Perheasiain sovittelija ei saa ilmaista sivullisille eikä muille viranomaisille sitä, mitä hän on sovittelussa saanut tietoonsa. Parhaimmillaan perheasiain sovittelun avulla voidaan lisätä kommunikaatiota ja vuorovaikutustaitoja. Hyvää sovittelutulosta ennustavat sitoutuminen vanhemmuuteen, joustavuus, järkevät kommunikointitaidot, halu luottaa tehtyihin sopimuksiin sekä vanhempien kyky erottaa puolisoiden konfliktit lapsiin liittyvistä asioista. (Kiianmaa 2008, 124-125; Pernu & Pohjola 2011, Taskinen 2001, 53-54.)

Kiianmaan (2008) mukaan perheasiain sovittelu on määritelty melko selkeästi, mutta toimintamuotona se näyttää kuitenkin olevan melko tuntematon, sillä monet eroavat pariskunnat eivät ole edes kuulleet perheasiain sovittelusta. Hänen mukaansa kunnat eivät tiedota aktiivisesti eroaville perheasiain sovittelusta ja sovittelua käytetäänkin yllättävän harvoin. Sovittelu on lakisääteistä toimintaa, eli sitä täytyisi olla saatavilla kaikissa Suomen kunnissa, mutta Kiianmaan mukaan näin ei näytä kuitenkaan olevan käytännössä. Sovittelu on yleensä uskottu kunnissa sosiaali- ja terveystoimen viranhaltioille. Sovittelun kehittäminen on myös Kiianmaan mukaan jäänyt retuperälle. Tämä johtuu hänen mielestään siitä, että kukaan ei oikein tunnu ottavan vastuuta siitä. Sovittelusta ei myöskään liioin tiedoteta, eivätkä kuntalaiset välttämättä edes tiedä palvelusta, sen sisällöstä tai se usein sekoituu muuhun perheille tarkoitettuun neuvontaan ja ohjaukseen. Usein onkin niin, että perheasiainsovittelu on sisällöltään hahmottomaton, epämääräinen sekä työn-

tekijöille että asiakkaille, eikä sovittelulle ole kehittynyt omaa selkeää prosessia, tavoitteistoa eikä työvälaineitä. (Haavisto 2013; Kiianmaa 2008, 125-126.)

7.3 Fasper- hanke

Suomen sovittelufoorumin Fasper- hankkeessa on kehitetty kunta-, järjestö- ja yliopistoyhteistyössä uutta perheasiainsovittelumallia, jotta eroavat pariskunnat eivät ajautuisi pitkittyneisiin riitoihin lapsistaan. Hanke on saanut rahanautomaattiyhdistyksen avustuksen vuosille 2009-2013 ja mukana on ollut kuusi kuntaa ja yhteistyökumppaneina Miessakit ja Ensi-turvakotien liitto sekä Helsingin yliopiston sosiaalityön laitos. Hankkeen tieteellisen perustan turvaksi palkattiin kolme tutkija-kehittäjää. Projektiin osallistuneiden kuntien alueella sovittelu liitettiin jo olemassa oleviin palveluihin. Kolmen kokeilukunnan yhteistyönä aloitti yhteinen perheoikeudellinen yksikkö, jonne keskitetään myös perheasioiden sovittelun kehittäminen ja koordinointi. Perheasioiden sovittelijat eivät työskentele yksikön vakituisina työntekijöinä, vaan he saavat toimeksiantoja kun vanhemmilta tulee sovittelupyyntö. (Haavisto 2013.)

Perhesovittelumalli pohjautuu fasilitatiiviseen perhesovittelumenettelyyn, eli vanhemmat pyrkivät sovittelijan tuella ongelmien ratkaisuun ja tulevaisuuteen. Fasilitatiivinen sovittelu pohjautuu teoriaan, jossa tarkoituksena on saada osapuolten tarpeet esiin ja sovittaa ja jäsentää niitä fasilitaattorin eli sovittelijan avulla. Hän auttaa molempia osapuolia tuomaan erimielisyytensä esiin, sekä kertomaan niihin liittyvistä tunteista, tarpeista ja ajatuksista. Tärkeää oman kokemuksen esiintuomisen lisäksi on myös kuunnella ja ymmärtää toista osapuolta. Tarkoituksena on auttaa osapuolia itse ratkaisemaan ongelmansa. Lähtökohtana on varhaisen puuttumisen malli, eli repiviä riitoja estetään rakentumasta ja syventymästä. Ihmisen tehdessä itse päätöksensä hän yleensä sitoutuukin siihen paremmin kuin silloin, kun joku muu ulkopuolinen taho tekee sen hänen puolestaan. Ihminen ei myöskään menetä arvokkuuttaan, kun hän on voinut itse vaikuttaa lopputulokseen. Toisin on silloin, kun hän häviää oikeudenkäynnin. Uusi sovittelumalli pyrkii samalla myös parantamaan ihmisten taitoja ratkaista konflikteja ja näin vanhempien kykykin toimia yhdessä paranee eli heidän ns. yhteistyövanhemmuus kehittyy. (Haavisto 2013; Linnankoski 2009; Pernu & Pohjola 2011.)

Onnistuneella sovittelulla voi olla monenlaisia vaikutuksia. Selkeä onnistuminen on silloin, kun vanhempien kesken saadaan aikaan sopimus lasten huollosta, tapaamisesta ja asumisesta, ja vanhemmat ovat tyytyväisiä tilanteeseen ja voivat mennä vahvistamaan sopimuksen lastenvalvojan luokse. Onnistuessaan sovittelu voi olla myös matka hyvään erovanhemmuuteen. Tapaamisten aikana vanhemmat oppivat sekä itsestään että toisesta. Sovittelu on erityisen vaativaa tietyissä tilanteissa, kuten silloin, kun ero on tullut toiselle osapuolelle yllätyksenä ja ero on juuri tapahtunut. Tuolloin puoliset ovat eron läpikäymisessä eri vaiheissa, eikä silloin pitkälle tähtäävä sovittelu ole mielekästä. Enemminkin tällaisessa tilanteessa tarvitaan sovittelusta tukea sen miettimiseen, kuinka selvittää parista seuraavasta viikosta eteenpäin lasten asioissa. (Haavisto 2013.)

Vaula (2013) toivookin, etteivät nyt kehitetyt sovittelutyön hyvät käytännöt sekä kokemukset jää vain kokeilukuntiin, vaan että ne laajenisivat ja juurtuisivat muuallekin. Hänen mukaan eropalveluita olisikin kehitettävä koko maassa jäntevästi kokonaisuutena ja palvelun painopisteen täytyisi olla eron varhaisessa vaiheessa. Tulevaisuuden kannalta polttava kysymys onkin perhesovittelijoiden koulutus, sillä tällä hetkellä ei ole tarjolla perhesovitteluun pätevöittävää tai valmentavaa koulutusta. Hänen mukaansa parasta olisi, että sosiaali- ja terveysministeriö ja oikeusministeriö tekisivät yhteistyötä koulutuksen järjestämisessä, jotta sisällöltään yhteinäistä ja perusteellista koulutusta perhesovitteluun voitaisiin tarjota laajalle joukolle ammattilaisia. Sovittelu osana eropalveluita on sekä taloudellisesti, että inhimillisesti kannattavaa. Itä-Suomen yliopiston professori Juha Hämäläinen on esitellyt vuonna 2011 ilmestyneessä kirjassaan *Kalliit erot*, esimerkin, jossa erään pitkittyneen huoltajuuskiistan kustannukset olivat yhden vuoden aikana nousseet liki 69 500 euroon, eikä vanhempien kesken oltu saatu vielä aikaan sopimusta. Kustannuksia toivat kulut monien terveys- ja sosiaalipalveluiden käytöstä, hälytyskeskuksen ja poliisin väliintulosta, sekä monista asianajopalkkioista ja oikeudenkäyntikuluista. (Haavisto 2013.)

7.4 Asiantuntija-avusteinen sovittelu tuomioistuimessa

Follosovittelu on saanut alkunsa ja nimensä Norjasta, jossa keksittiin kokeilla perheystävällistä sovittelumallia. Follo sovittelumallissa eronneet vanhemmat pyrkivät

asiantuntija-avustajien kanssa yhdessä sopuun lapsia koskevissa huolto-, asumis-
tapaamis- ja elatusasioissa. Suomessa Oikeusministeriö aloitti kokeilun vuonna
2011 Oulun, Espoon, Helsingin ja Pohjois- Karjalan kärjäoikeuksissa, ja se laa-
jentui vuonna 2012 seitsemään uuteen kärjäoikeuteen. Kokeilu kesti vuoden
2013 loppuun, ja tämän jälkeen tavoitteena on sen laajentuminen koko maahan.
Hallitus esittää mallin vakinaistamista kaikkiin kärjäoikeuksiin. Hallitus myös esit-
tää, että asiantuntija-avun käyttäminen olisi ilmaista sovittelun osapuolille. Valtio
korvaksi kunnille korvauksen asiantuntijapalveluiden järjestämisestä. Laissa myös
säädetäisiin huoltajuusriitojen sovittelun kiireellisyydestä. (Helevä-Vuoti 2013;
Keskipohjanmaa 2013; Välimäki 2013.)

Tänä päivänä lasten huoltoriidat ovat monimutkaistuneet ja vaikeat huoltoriidat
lisääntyneet. Huoltoriidat ovat myös pitkäaikaisia ja työllistävät monia tahoja ja
ovat vahingollisia lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Ne ovat myös yhteiskunnal-
le kalliita. Tavoitteena on, että lasten huoltoriidat käsiteltäisiin sovitteluistunnossa
eikä oikeudenkäynneissä. Sovittelijana istunnossa on tuomari ja hänellä on asian-
tuntija-avustaja, joka usein on koulutukseltaan sosiaalityöntekijä tai psykologi. Asi-
antuntija ei ole ratkaisijan roolissa, vaan sovinto on aina vanhempien välinen asia.
Asiantuntija-avustajan keskeinen tehtävä on tuoda esiin lapsen näkökulma. Hän
myös ohjaa vanhempien keskustelua, avaa lukkiutuneita ristiriitatilanteita, sekä
pitää tuomarin ja vanhempien näkökulman lapsen edussa. Sovittelun keskeisiä
tavoitteita on ehkäistä huoltoriitojen muuttuminen huoltoriitakierteiksi, lisätä kestä-
vien sovintojen määrää, lieventää vanhempien välistä ristiriitaa, sekä lieventää
heidän välistä konfliktia ja parantaa vuorovaikutusta heidän välillä. (Helevä-Vuoti
2013; Pernu & Pohjola 2011.)

8 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Aloin jo hyvissä ajoin opintojani miettimään opinnäytetyöni aiheita. Alusta alkaen minulle oli aika selvää, mille aihealueelle työni tulisi sijoittumaan. Työni aiheen olen valinnut sen kiinnostavuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Olen seurannut jo aiemmin yhteiskunnassamme keskustelua tasavertaisesta vanhemmuudesta eron jälkeen, tutustunut hieman kirjallisuuteen ja lukenut isien ja aiheen parissa työskentelevien kokemuksia. Lukemani perusteella olen havainnut, että aihe on tänä päivänä hyvin ajankohtainen ja monet isät ovat nousseet yhteiskunnassa puolustamaan nimenomaan lastensa oikeutta molempiin vanhempiinsa erotilanteessa. Myös monet järjestöt vaikuttavat yhteiskunnassamme asian puolesta, että lapsilla erotilanteissa säilyisi ja toteutuisi oikeus molempiin vanhempiin.

Työni tilaaja on Miessakit ry, jonka toiminta on kolmannen sektorin toimintaa. Heillä on pitkäaikainen, laaja ja monipuolinen tietämys, näkemys ja tarjonta juuri miesnäkökulmaan. Yhdistyksen nettisivustot ovat kattavat ja asiantuntevat, ja niistä saa monipuolisen kuvan yhdistyksen toiminnasta. Myös yhdistyksen sivuihin tutustuessani huomasin, että heidän ryhmäläisiltään ja jäsenistöltään oli tullut palautetta miesnäkökulman huomioimisesta isän asemasta lapsiin nähden erotilanteissa. Miessakit ry:n ryhmässä käyneiden ja heidän jäsenistönsä palautteen kautta on noussut myös esiin toiveita ja tarvetta miesnäkökulman huomioimiseksi erilaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Näitä ovat esim. miehen asema lapsiin nähden avioerotilanteissa, miestutkimuksen sijoittuminen naistutkimuksen alaisuuteen Suomessa, poikien ja miesten erityisyyden huomioiminen sosiaali-, terveys- ja opetusaloja kehitettäessä, isien huomioiminen neuvolatoiminnassa ja miesnäkökulman vähäinen huomioiminen kehitettäessä sukupuolten välisen tasa-arvon perusteita. (Miessakit ry.)

Päädyin käyttämään haastattelumenetelmänä puolistrukturoitua lomakehaastattelua. Kysymykset olivat kaikille haastateltaville samat ja he pystyivät vastaamaan kysymyksiin omin sanoin, sillä vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin. Puolistrukturoiduille menetelmille on ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. Tiedetään että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Työn tekijä on alustavasti selvitelty tutkittavan ilmiön oletettavasti tärkeitä osia, prosesseja, rakenteita ja kokonaisuutta. Tämän tilanneanalyysin

avulla hän on päätenyt tiettyihin oletuksiin tilanteen määräävien piirteiden seurauksista siinä mukana olleille. Analyysinsä perusteella hän kehittää haastattelurunگون ja haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista, jotka tutkija on ennalta analysoinut. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.)

Lähetin haastattelulomakkeet Miessakit ry:lle ja he toimittivat omien ryhmiensä kautta haastattelulomakkeeni eteenpäin. Vastauksia sain kaikkiaan neljältätoista isältä. Kaikki haastattelukysymykset olivat avoimia kysymyksiä, koska halusin, että isät saavat kertoa mahdollisimman syvällisesti kokemuksistaan ja mielestäni avoimilla kysymyksillä voi paremmin kertoa mikä on tärkeää ja keskeistä vastaajalle. Työni tavoitteena on tuoda nimenomaan isien oma ääni ja kokemus kuuluviin. Koin, että juuri avoimilla kysymyksillä tähän oli hyvä mahdollisuus.

8.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tavoitteena on tuoda kuuluviin isien ääni ja kokemus lasten huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluista, sekä tätä kautta tuoda tietoa isien kanssa työskenteleville, miten isät toivoisivat heidät otettavan huomioon lasten huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioista neuvoteltaessa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää eronneiden isien kokemuksia siitä, miten he kokevat, että heidät otetaan huomioon isinä ja lastensa vanhempina, kun neuvotellaan lasten huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioista. Työni tarkoituksena on myös selvittää, toteutuuko isien mielestä tasa-arvoinen kohtelu heidän lastensa huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluissa, sekä mitkä ovat isien kokemukset, huomioidaanko heidät yhtä tärkeänä ja tasavertaisena vanhempana lapsille mitä äiti.

Tutkimuskysymykseni opinnäytetyössäni on:

- Miten isät ovat kokeneet asemansa huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluissa?

8.2 Laadullinen tutkimus

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. On kuitenkin otettava huomioon, että todellisuutta ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tapaukset muovaavat samanaikaisesti toinen toistaan ja mahdollista onkin löytää monensuuntaisia suhteita. Laadullisessa tutkimuksessa pyritäänkin tutkimaan kohteita mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemminkin paljastaa tai löytää tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään yleensä pieneen määrään tapauksia ja niitä pyritään analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti. Voidaan puhua laadusta ei määrästä. Yleisesti voi kuitenkin sanoa, että mitään sääntöjä ei ole aineiston määrästä, eikä aineiston koolla ole merkitystä tutkimuksen onnistumiselle, sillä kysymys on aina tapauksesta. Aineiston tehtävä on toimia tutkijan apuna, ja tarkoitus ei ole ainoastaan kertoa aineistosta, vaan pyrkiä rakentamaan siitä teoreettisesti kestäviä näkökulmia. Onkin tärkeää pyrkiä kokoamaan sekä rajattu aineisto, sekä pyrkiä kehittämään teoreettista herkkyyttä kohdeilmiöstä. (Eskola & Suoranta 2005, 18, 61-62; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillinen piirre on, että tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Siinä käytetään induktiivista analyysiä, eli tutkijan tarkoituksena on paljastaa odottamattomia seikkoja. Tämän vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu. Laadullisessa tutkimuksessa hypoteesittomuus tarkoittaa sitä, että opinnäytetyön tekijällä ei ole lukkoon lyötyjä ennako-olettamuksia tutkimuksen tuloksista. Hänen täytyisi ennemminkin oppia ja yllättyä tutkimuksen kuluessa. Sitä mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. Aineiston hankinnassa suositaan laadullisten metodien käyttöä, jotta tutkittavan ääni ja näkökulmat pääsevät esiin. Tällaisia metodeja ovat esim. ryhmähaastattelu ja teemahaastattelu. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Tutkimussuunnitelma myös muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja sitä muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Aineistoa käsitellään ainutlaatuisena ja aineistoa myös tulkitaan sen mukaisesti. (Eskola & Suoranta 2005, 19-20; Hirsjärvi ym. 2008, 160.)

8.3 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on luoda selkeyttä aineistoon ja näin tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Analyysillä pyritään tiivistämään aineisto, kuitenkin kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Analyysissa raakamateriaalista erotellaan tutkimusongelmien kannalta olennainen tieto ja vasta luokitellusta informaatiosta voidaan tehdä tulkintoja, eli ensin analysoidaan ja sen jälkeen tulkitaan. Laadullisessa analyysissä ensimmäinen tehtävä onkin aineiston järjestäminen ja analyysissä olisi hyvä edetä asteittain. Teemahaastattelun teemat muodostavat eräänlaisen aineiston jäsenyyksen, josta olisi hyvä lähteä liikkeelle. Tällä tavalla tulee käytyä ensiksi koko aineisto lävitse ja aineiston lukeminen on myös antoisampaa, kun pystyy keskittymään lukiessaan johonkin tiettyyn teemaan aina kerrallaan. Kokonaisuutena tutkijan on tärkeää tuntea aineistonsa perinpohjaisesti. (Eskola & Suoranta 2005, 137, 150-151.)

Aineistoa on luettava kokonaisuutena ja sitä onkin hyvä lukea useaan kertaan. Alussa aineisto voi tuntua vaikealta pitää koossa. Alkuvaihetta ei pidä pelästyä ja aineiston lukemiseen kannattaakin varata aikaa, että voi lukea sitä useaan kertaan. Tällöin aineistosta yleensä alkaa syntyä mielenkiintoisia kysymyksiä ja ajatuksia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143.)

Työni analysoinnin aloitin lukemalla. Alkuun luin vastaajien kaikki lomakkeet lävitse useita kertoja ilman mitään siitä kirjaamalla tai keskittymällä mihinkään kysymysteemaan erikseen. Tämän lukemisen koin erittäin tärkeänä vaiheena, sillä halusin saada kokonaiskuvaa vastaajien kertomuksista. Isät olivat vastanneet hyvin vaihtelevasti kysymyksiin. Vastaukset olivat muutamasta sanasta pitkään tarinaan. Tämän jälkeen aloitin lukemisen aina yksi teema kerrallaan ja keskityin aina yhteen teema-alueeseen kerrallaan. Tämä selkeytti ja jäsensi työni etenemistä huomattavasti.

Haastattelulomakkeissani kaikki kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joten lukemisen jälkeen käytin väritusseja, joilla alleviivasin vastaajien kirjoituksista asiat, jolla erottelin tutkimusongelman kannalta olennaisen tiedon. Tämän jälkeen numeroin jokaisen vastaajan lomakkeen. Tämä vastauslomakkeiden numerointi oli mielestäni aivan välttämätöntä, kun vastauslomakkeita oli neljätoista kappaletta, en olisi millään voinut muistaa, kuka oli kirjoittanut mitä, kun esimerkiksi etsin yhtäläi-

syyksiä kertomuksista. Tämän jälkeen aloin käymään lävitse aina yhtä teemaa kerrallaan ja kirjoitin jokaisen vastaajan vastauksen, jonka olin tussilla alleviivannut, ylös paperille.

Olennainen osa analyysia on aineiston luokittelu. Se luo kehyksen tai pohjan, jonka varassa haastatteluaineistoa voidaan myöhemmin yksinkertaistaa, tulkita sekä tiivistää. Tämä onkin välttämätöntä, jos halutaan esimerkiksi vertailla aineiston eri osia toisiinsa tai tyyppitellä tapauksia. Haastattelulomakkeen osat tai teemahaastattelun teemat ovat jo karkeita alustavia luokkia. Käytin työni analyysissä myös tyyppittelyä, eli etsin aineistosta samankaltaisuuksia. Tyyppittelyssä on kysymys aineiston ryhmittelystä tyypeiksi, selviksi ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. (Eskola & Suoranta 2005, 181; Hirsjärvi & Hurme 2001, 147, 149.) Työssäni esimerkiksi luokittelin yhdeksi luokaksi isät, joiden lapset asuivat vuoroviikoin molempien vanhempien luona. Yhden luokan taas muodostivat esimerkiksi isät, joilla oli yhteishuoltajuus entisen kumppaninsa kanssa, mutta lapset asuivat äitinsä luona.

8.4 Eettisyys ja luotettavuus

Jokaiseen tutkimukseen liittyy eettisiä ratkaisuja. Eettisten kysymysten eteen joudutaan tutkimuksen joka vaiheessa. Näin on myös silloin, kun ihmistä ei tavata kasvoista kasvoihin, vaan tutkimus tehdään esim. haastattelukaavakkeella postitse. Ihmisarvon kunnioittaminen on yksi tärkeä periaate, jota on noudatettava tutkimuksessa. On väärin aiheuttaa vahinkoa tai loukata tutkittavaa riippumatta tutkimuksen tarkoituksista. Jokaiselle tutkittavalle täytyy antaa riittävä informaatio tutkimuksen tavoitteista ja luonteesta. Tutkimuksen tietojen käsittelyssä on tärkeää luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Täydellinen nimettömyys ei aina välttämättä tule kysymykseen, sillä esimerkiksi postikyselyä käytettäessä tutkimukseen vastaamattomien muistuttaminen ei aina onnistu ilman henkilötietoja. (Eskola & Suoranta 2005, 56-57; Hirsjärvi & Hurme 2001, 19.)

Tutkimuksen julkaisussa tulee myös muistaa luottamuksellisuuden säilyminen sekä anonymiteettisuoja. Mitä arkaluonteisemmasta aiheesta on kysymys, sitä tarkemmin on suojattava tutkimukseen osallistuvien anonymiteettiä. Julkaisussa on myös otettava huomioon seuraukset, joita julkaisulla on niin haastatelluille kuin

myös heitä koskeville instituutioille ja ryhmille. Työssäni olen tuonut esiin, että tämä opinnäytetyöni on nimenomaan isänäkökulmassa ja työni on näiden neljäntoista isän kertomus ja oma kokemus, eivätkä haastatteluiden vastaukset ole yleistettävissä pienen vastausmäärän vuoksi. Aineiston analyysissä eettiset kysymykset koskevat sitä, miten kriittisesti ja syvällisesti tutkittavien haastattelut voidaan analysoida, sekä voivatko haastateltavat sanoa, miten heidän lauseitaan on tulkittu. Tutkimuksessa olevan tiedon täytyy myös olla niin varmaa ja todennettua kuin vain voi olla. (Eskola & Suoranta 2005, 57; Hirsjärvi & Hurme 2001, 20.)

Työn eettisyys ja luotettavuus näkökulmat olen ottanut huomioon koko opinnäytetyöprosessin ajan. Sosiaali- ja terveystieteiden ihmisenä minua sitovat myös ammattieettiset ja vaitiolovelvollisuusohjeet. Sosiaalialan eettinen osaaminen on yksi sosionomikoulutuksen kompetenssialueista. Haastattelukysymykset isille lähetin Miessakit ry:n työntekijöiden kautta, ja kysymyksiin vastaavat isät pystyivät vastaamaan haastatteluuni anonymisti, eikä heitä pystytä tunnistamaan opinnäytetyössäni. Haastattelukysymysten liitteenä lähetin vastaajille myös tiedotteen opinnäytetyöstäni, jossa kerroin heille työni tarkoituksesta ja tavoitteista. Toin myös saatekirjeessäni esille, että isät voivat halutessaan kysyä minulta lisätietoja työstäni. Lisäksi haastattelulomake sisälsi yhden vapaa sana- kysymyksen, jossa isillä oli mahdollisuus kertoa vielä omista kokemuksistaan aiheeseen liittyen, joita en ollut osannut huomioida haastattelulomakkeessani ja mitä he haluaisivat minun ottavan huomioon työssäni. Tämä vapaa sana-kysymys oli mukana myös siksi, että juuri nämä vastanneet isät ovat asiantuntijoita omissa kokemuksissaan tämän aiheen parissa. Työni suunnitteluvaiheessa olen pohtinut, miten ja ketä opinnäytetyöni palvelee. Työni purkamisessa, analyysissä, tiedon esittämisessä ja raportoinnissa olen ottanut myös huomioon eettisyyden ja luotettavuuden.

8.5 Aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia

Ahjopelto on tehnyt pro gradu- tutkielman (2010) aiheesta Kotikäynti ja olosuhteiden selvitys lapsen huoltajuuskiistassa, vuorotteluasuminen sosiaalityöntekijän silmin. Tässä tutkimuksessa sivutaan myös isän asemaa perheessä ja erokiihtä. Ahjopellon haastattelemat sosiaalityöntekijät torjuivat julkisuudessa käydyn keskustelun, että äitejä suosittaisiin huoltajuuskiistoissa. He korostivat isän ja äidin

olevan yhtä tärkeitä. Kahdessa haastattelussa viidestä kuitenkin myönnettiin, että miesten asema saattaa joissain tapauksissa olla heikko. Yhdessä sosiaalityöntekijän haastattelussa tuotiin esille ymmärtämystäkin tälle julkisuudessa olleelle kritiikille äitien suosimisesta. Sosiaalityöntekijä toi esiin sosiaalialan vanhat asenteet, jossa äidit ovat hoitaneet lapset. Hän toi myös esiin ajatuksen, että sosiaalityöntekijän omat elämäkokemuksetkin saattavat vaikuttaa ja tämä täytyisi tiedostaa. (Ahjopelto 2010.)

Väyrynen on tehnyt psykologian lisensiaatin tutkimuksen (2008) aiheesta Lapsen tuska huoltoriidassa, elämää vanhempien välissä. Tässä tutkimuksessa keskityttiin lapsen asemaan huoltajuuskiistoissa ja siihen, miten raskaita huoltajuuskiistat lapsille ovat. Tutkimuksessa oli haastateltu neljää, nyt jo täysi-ikäistä nuorta. Tutkimuksessa nousi esiin, että huoltajuuskiistat aiheuttivat heissä masentuneisuuden, yksinäisyyden, pelon ja ahdistuksen tunteita. Tutkimuksessa nousi myös esiin lapsen loukkaantumisen tunteita, koska he kokivat olevansa pelinappulana vanhempien pelilaudalla. Tutkimuksessa tuli myös esiin, että vanhempien huoltajuuskiista on riskitekijä lapsen ja nuoren mielenterveyden kannalta hänen selviytymiselleen vanhempien erosta. (Väyrynen 2008.)

Pernu ja Pohjola ovat tehneet opinnäytetyön (2011) aiheesta Kehittämisenäkökuolia eroauttamiseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – ero ja isyys- opas eroperheiden kanssa työskenteleville. Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena he toteuttivat ero ja isyys-oppaan eroperheiden kanssa työskenteleville, minkä punaisena lankana toimii isän näkökulma erotilanteessa. He tulivat opinnäytetyöprosessin aikana siihen johtopäätökseen, että lapsen etu on vanhempien tasa-arvo erotilanteessa. Heidän mielestään eroauttajien olisi hyvä osallistua täydennyskoulutuksiin, joissa käsiteltäisiin esim. isän kohtaamista erotilanteessa, tasa-arvoa erotilanteessa, sekä isyyden muutosta tänä päivänä. Heidän mielestään eroauttajien olisi tärkeä huomioida isän mahdolliset negatiiviset ennakoasenteet naisvaltaista sosiaalialaa kohtaan. Isä saattaa ajatella, että hänellä ei ole mitään mahdollisuuksia toimia lapsensa lähivanhempänä. Eroauttajien olisikin hyvä tiedostaa tämän kaltaiset, eroauttajasta riippumattomat ennako – oletukset ja huomioida ne työskentelyssään. (Pernu & Pohjola 2011.)

Laitinen ja Yliniemi ovat tehneet opinnäytetyön (2011) aiheesta Isien tasa- arvo erotilanteessa, käytännöt Suomessa ja Ruotsissa. Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin tilannetta nimenomaan isän näkökulmasta. Keskeisimpinä tutkimustuloksina heidän opinnäytetyössään tuli esille, että Ruotsissa isyyttä tuetaan varhaisessa vaiheessa julkisen ja kolmannen sektorin toimesta, kun taas Suomessa tukimuodot kohdistuvat isyyteen eron jälkeisenä aikana kolmannen sektorin toimesta. Heidän mukaansa Suomessa ollaan kuitenkin menossa isyyden varhaisen tukemisen suuntaan. Heidän opinnäytetyössään tuli myös esille, että lasten vuoroasuminen on Ruotsissa yleisempää kuin Suomessa. Ruotsissa lapsen on myös mahdollista olla kirjoilla molempien vanhempien luona ja sekä elatusmaksu että lapsilisä voidaan maksaa molemmille vanhemmille. Ruotsissa nämä edellä mainitut toimenpiteet tukevat vuoroasumista. (Laitinen & Yliniemi 2011.)

Mari Antikainen (2007) on tehnyt väitöstutkimuksen aiheesta Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen huolto- ja tapaamissopimuspalvelussa. Hän nostaa tutkimuksessaan esiin, että sosiaalityöntekijät hallitsevat hyvin lain hengen mukaisen sopimuksellisuuden, mutta sen sijaan käytännöt eivät tue vahvistamaan vanhempien yhteisymmärrystä ja yhteistoimintaa erossa. Antikainen tuo myös esille, että perheiden konkreettinen tuki erokriisin jäsentämisessä on järjestäytymätöntä ja satunnaista. Tuki on hänen mukaansa kiinni yksittäisten työntekijöiden työmene- telmistä. Hänen mukaan sopimuspalvelu on kunnissa huonosti resursoitu, eikä sitä ole tunnustettu merkittäväksi sosiaalipalveluksi tai sitä ei ole siten myöskään jäsennetty lastensuojelutyöksi, vaikka palvelu voi sisältää sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa lastensuojelutyötä. Antikaisen mukaan lastensuojelunäkökulma täytyisi näin ollen nostaa näkyvämmiin esiin. Hänen mukaansa nykyinen sopimuspalvelu on myös organisoitu huonosti, sillä sosiaalityöntekijät eivät kykene työaikansa puitteissa selvittämään tapaamisproblematiikkaa pintaa syvemältä, eikä myöskään ammatillinen erityisasiantuntijuus kehity heikon perehtyneisyyden ja kiireen keskellä. Antikaisen mukaan sopimuspalvelun kehittäminen täytyisikin olla valtakunnallisen kehittämisen ja poliittisten päättäjien intressinä, sillä hyvä ero on sat-saus lasten aikuisuuteen. (Antikainen 2007.)

Oikeus- ja kriminaalipsykologian dosentti Helinä Häkkänen-Nyholm toteaa avioerotapauksia valaisevassa tutkimuksessa, että lapsia käytetään joissain avioerotapauksissa tietoisesti julmasti pelinappulana toista vanhempaa vastaan. Hän ker-

tookin, että tutkimuksessa tuli esille, että huomattavan usein toinen vanhemmista haluaa tietoisesti tuhota lapsen ja toisen vanhemman suhteen. Tutkimukseen osallistui 54 isää ja 47 äitiä, jotka ovat eronneet ja altistuneet lapsen vieraannuttamiselle. Tutkittavat vastasivat Psykologi ja lakiasiantoinisto Psyjuridikan ja Helsingin yliopiston käyttäytymistieteiden laitoksen verkkokyselyyn, jossa selvitettiin lapsen vieraannuttamiseen käytettyjä toimintatapoja sekä vieraannuttamisen vaikutuksia sen kohteena olevaan vanhempaan ja lapseen. Häkkinen-Nyholm sanoo, että lähes kaikissa tapauksissa lapsen kuullen oli tietoisesti mustamaalattu tämän toista vanhempaa. Kahdessa kolmesta tapauksesta oli toinen vanhempi kokenut, että hänen ja lapsen välistä rakkautta oli tuhottu. Lasta koskevaa tietoa oli pantattu 80 prosentissa tapauksista. Myös rikosilmoitusten teko entisestä puolisoista sekä tähän kohdistuva fyysinen väkivalta lapsen nähden olivat yleisiä. (Häkkinen - Nyholm 2013.)

Häkkinen-Nyholmin tutkimukseen osallistuvien vanhempien oireet olivat erittäin vakavia. Joka toinen oli joutunut sairauslomalle ja kaksi kolmesta tarvitsi ammattimaista hoitoa. Myös itsemurhariski oli kasvanut merkittävästi. Vajaa kymmenesosa oli yrittänyt itsemurhaa. Kaksi kolmasosaa oli suunnitellut ja ajatellut sitä. Yleisinä haittavaikutuksina tutkimuksessa oli tullut esiin univaikeudet, sosiaalinen eristäytyminen, alkoholin liikakäyttö sekä keskittymisvaikeudet. (Häkkinen - Nyholm 2013.)

Häkkinen-Nyholmin tutkimuksessa tuli myös esiin, että kolmasosalla ei ollut mitään tietoa lapsensa olinpaikasta ja psyykkisestä hyvinvoinnista. Tutkimuksessa oli vaikeampi havainnoida lasten oireilua, sillä arviot perustuivat erossa asuvan vanhemman havainnointiin lapsistaan. Yleisimmin lapsilla raportoidut oireet liittyivät uni- ja nukahtamisvaikeuksiin, kouluvaikeuksiin sekä tutkittavaan kohdistuviin vihan tunteisiin. Häkkinen-Nyholmille tuli yllätyksenä tutkimuksessa se, että lähes kahdessa kolmasosassa tutkituista tapauksista puoliso oli myös julkisesti ilmaissut tuhoaikeensa eron seurauksena. Valitettavasti monissa tapauksissa tämä oli myös onnistunut. Häkkinen-Nyholm kuitenkin muistuttaa, että tutkimukseen valikoitui erittäin vaikeita huoltajuus- ja eroprosesseja. Hän sanookin, että suurin osa eroista osataan kuitenkin hoitaa niin sanotusti sivistyneesti. (Häkkinen-Nyholm 2013.)

9 TUTKIMUSTULOKSET

Vastauksia haastatteluuni sain neljältätoista isältä. Yhteistä näille kaikille kyselyyni vastanneille isille oli, että heidän lapsensa olivat lähes kaikki alle 13-vuotiaita heidän erotessaan, vain yksi lapsi oli täyttänyt 13 vuotta. Puolella vastanneista isistä oli yhteensä kaksi lasta, muuten lukumäärä vaihteli yhdestä neljään lasta.

9.1 Lasten huolto, asuminen, tapaaminen ja elatus

Ensimmäisessä kysymyksessäni kysyin isiltä, miten heidän lastensa huolto-, asuminen-, tapaamis- ja elatusasiat ovat tällä hetkellä sovittu. Kahdeksalla isällä neljältätoista oli lasten äidin kanssa yhteishuoltajuus. Kahdella neljältätoista äidillä oli yksinhuoltajuus ja neljässä vastauksessa ei tullut esiin, miten huoltomuoto oli sovittu. Yhdessä vastauksessa näistä neljästä oli, että lapsi kuitenkin asui isän luona, mutta vastauksesta ei tullut ilmi, oliko hän yksinhuoltaja vai oliko heillä lapsen äidin kanssa yhteishuolto. Yhdessä vastauksessa näistä neljästä lapset olivat lastensuojelun toimesta kiireellisesti sijoitettu äidille, mutta vanhempien huoltomuoto ei tullut vastauksessa esille.

Lasten asuminen oli sovittu niin, että yhdeksän isän lapset asuivat äidin luona, neljässä vuoroviikoin molempien vanhempien luona ja yhden lapsen kohdalla oli sovittu niin, että lapsi asuu isän luona. Neljässä vastauksessa, jossa lapset asuivat vuoroviikoin molempien vanhempiensa luona, ei tullut esiin isien vastausten perusteella minkäänlaisia ongelmia tapaamisten toteutumisessa. Ainoastaan eräs isä toi esiin, että pientä kinaa oli ollut elatusmaksun suuruudesta. Kahdessa vastauksessa, joissa äiti oli yksinhuoltaja, isät näkivät harvoin lapsiaan; toisessa neljänä päivänä kuukaudessa ja toisessa satunnaisesti. Yhdessä vastauksessa, jossa lapsi asui isän luona, äiti tapasi lastaan kaksi kertaa viikossa.

Yhdeksässä vastauksessa lapset asuivat äidin luona ja näistä seitsemässä vastauksessa isät kertoivat monenlaisista ongelmista tapaamisten toteutumisessa. Isät toivat kirjoituksissaan esille useita oikeusprosesseja, lasten äidin tekemiä perättömiä lastensuojelu- ja rikosilmoituksia. Eräs isä kertoi lapsen tapaamisten hanka-

luuksien alkaneen silloin, kun hän löysi uuden kumppanin. Seuraavat lainaukset kuvaavat ongelmia, joita isät kertoivat olevan tapaamisten toteutumisissa.

Sosiaalityöntekijöiden sovittelusta huolimatta, lasten äiti ei anna nähdä ollenkaan.

Minulla on oikeuden määräämä tapaamisoikeus, sillä paperilla ei ole koskaan ollut mitään merkitystä.

En ole tavannut lastani yli vuoteen, vaikka sopimus tapaamisista on olemassa. Äiti estää tapaamiset.

Meillä on lukuisia käräjä- ja hovioikeuden päätöksiä, lasten äiti ei ole niitä kuitenkaan koskaan noudattanut. Olen nähnyt lapseni viimeksi puoli vuotta sitten.

Äiti on laittanut vireille lisää huoltoriitaprosesseja vaatien yhä vähäisempiä tapaamisia lasten ja isän välille.

Tapaamisten estäminen lähivanhemman puolelta on ollut useiden kiistojen aiheena. Mitään mahdollisuuksia lain puitteissa ei ole löytynyt vaikuttaa niiden sujuvuuteen.

Yhdessä isän tarinassa tuli esille rikossyytteistä rankin; lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Isän kertoman mukaan lapsen äiti oli monin eri keinoin pyrkinyt estämään lapsen tapaamiset. Lopulta äiti oli vienyt lapsen lääkäriin ja lääkäri oli tehnyt äidin kertomuksen perusteella lastensuojeluilmoituksen sekä tutkintapyynnön poliisille lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Viimeinen oljenkorsi estää tapaamiset ja erottaa lapsi isästä.

Isästä huokui kuitenkin taistelutahto oman lapsen oikeuksien puolesta. Hän toikin esille, että helpointa olisi ehkä luovuttaa, mutta hän koki, että se olisi pahinta mitä hän omalle lapselleen voisi tehdä, antaa lapsen kasvaa ilman isää. Rikosprosessin jälkeen isällä oli tarkoituksena lähteä hakemaan oikeuden kautta lapsen asumista luokseen ja äidille laajoja tapaamisoikeuksia.

Vaikka tämä nyt meneillään oleva rikosprosessi on raskas taakka mennä eteenpäin, niin tiedän, että kun tästä selviän, niin selviän mistä tahansa. Toivoisin vain, ettei kukaan isä joutuisi enää tällaisen syytöksen alle, joltakin lapselta tällainen perätön syytös voi viedä sen rakastavan isän oman käden kautta kuolemaan.

Yhdessäkään vastauksessa ei tullut esiin, että lasten elatusmaksuista olisi suuremmin kiistelty. Kaikki isät eivät vastauksissaan vastanneet kysymykseen miten elatusasiat oli sovittu, kahdeksassa vastauksessa elatusasiat oli mainittu. Yhdessä vastauksessa tuli esiin, että elatussopimusta ei aluksi oltu tehty, vaan vanhemmat olivat ajatelleet asioiden sujuvan omalla painollaan. Näin ei ollut kuitenkaan tapahtunut, ja he olivat sopineet lastenvalvojan luona elatusavusta.

9.2 Tasa- arvoinen kohtelu

Toisessa kysymyksessä kysyttiin, mitä heidän mielestään tarkoittaa tasa- arvoinen kohtelu huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioissa. Kaikista vastauksista nousi esiin eri sanamuodoin ja eri tavoin kerrottuna, että tasa-arvoinen kohtelu tarkoittaa heidän mielestään lapsen oikeutta molempaan vanhempaan sekä sitä, että molemmat vanhemmat huomioitaisiin tasavertaisina.

Se tarkoittaa sitä, että kumpikin vanhempi mielletään lapselle yhtä tärkeäksi ja aidosti halutaan turvata se, että lapsi saa säilyttää suhteen kumpaankin vanhempaansa ja kehittää sitä edelleen ilman häiriötekijöitä.

Tasa-arvoinen kohtelu tarkoittaa sitä, että lastenvalvoja katsoo asiaa laaja-alaisesti, eikä näe ainoana hyvänä lähivanhempana sitä äitiä. Edelleen ja valitettavasti asia on niin. Kyllä ne isätkin voivat olla hyviä lähivanhempia.

Lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa. Etä- ja lähivanhemmalla pitää olla samat mahdollisuudet olla mukana lapsen asioita käsiteltäessä (hoito, koulu ja terveydenhuolto).

Isät kertoivat, että peruslähtökohta täytyisi olla, että lapset olisivat puoliksi molempien vanhempiensa luona. Lainsäädännön kehittäminen nousi myös esille, eli lain-

säädännöllisesti täytyisi pitää parempaa huolta lapsen oikeudesta isään sekä etävanhemman oikeuksista. Isien mukaan lähihuoltajuus täytyisi antaa sille vanhemmalle, joka on yhteistyökykyisempi. Tasa-arvoisen kohtelun kerrottiin tarkoittavan myös sitä, että unohdetaan sukupuoli kun neuvotellaan näistä asioista ja viranomaistapaamisissa olisi tasapuolisesti paikalla sekä mies- että naistyöntekijöitä. Isän kertomia asioita tulisi pitää yhtä arvokkaina kuin äidin.

Olen viranomaistapaamisissa usein joutunut selittämään mitä ruokaa laitan lapsille ja miten sen valmistan. Tuollainen on äärimmäisen loukkaava kysymys eikä sellaista ole lapsen äidille koskaan esitetty.

9.3 Isyyden merkitys ja oma suhde lapseen isänä

Kysymyksissä viisi ja kuusi pyysin isiä kuvailemaan, mitä isyys heille merkitsee, sekä kuvailemaan omaa suhdettaan lapsiinsa isinä. Kaikista vastauksista nousi selkeästi esiin, että vastanneille isille oma isyys oli tärkeä asia ja siihen haluttiin panostaa sekä kantaa vastuuta. Isät kuvailivat isyyden olevan kaikkea, sydämen asia, elämän tärkein asia, olla miehen kuvana sekä suuri vastuu, jonka edessä tuntee puutteensa ja vajavuutensa. Vastauksista nousi esiin myös se, että isät haluavat olla konkreettisesti läsnä lastensa arjessa sekä olla päättämässä lastensa asioista. Eräs isä kirjoitti, että hän on omassa elämässään jäänyt vaille omaa isää. Se ei kuitenkaan hänen elämässään tarkoittanut sitä, etteikö hän voisi olla omalle lapselleen vastuullinen ja läsnä oleva isä, vaikka oli itse jäänyt tästä lapsuudestaan paitsi. Hän kirjoitti olevansa vastuullinen isä ja hänellä oli yhteishuoltajuus ja lapset olivat vuoroviikoin hänen luonaan. Isät kuvailivat myös käytännön tilanteita siitä, mitä isyys heille merkitsee.

Isyys merkitsee olla mukana lapsen elämässä kasvattajana arkipäivisin, opastaa ohi elämän karikoiden, auttaa hädän hetkellä, olla mukana katsomassa lapsensa ensimmäistä polkupyörällä ajoa, auttaa, tukea, kasvattaa. Ei olla läsnä vain joka toinen viikonloppu, vaan rakkaudella sanoa hyvä yötä myös arkisin.

Halusin olla lapsilleni aina tukena ja turvana, opettaa heille kaiken minkä osaan, neuvoa heitä elämän tilanteissa, suruissa ja onnen hetkissä, auttaa heitä läksyjen tekemisissä, kuskata heitä harrastuksiin ja

olla se pahasuinen isä siellä kentän laidalla:) Halusin kasvattaa heidät ja olla sitten jälkeinpäin ylpeä kasvatukseni tuloksista.

Pyysin isiä myös kuvailemaan omaa suhdettaan lapseen isänä. Puolessa vastauksista isät kuvailivat suhdettaan lapsiinsa hyvin läheisiksi, mutkattomiksi ja luotettaviksi. Vastauksista nousi esiin myös yhteinen keskusteluyhteys, yhdessä tekeminen ja kaikinpuolinen mutkattomuus isä lapsi - suhteessa. Yhteistä näissä seitsemässä vastauksessa oli, että isällä ja äidillä oli yhteishuoltajuus, ja näistä neljässä vanhemmat olivat tehneet sopimuksen, jossa lapset olivat vuoroviikoin molempien luona, sekä loppuissa muissakin vanhemmilla toimivat tapaamiset lastensa kanssa. Yhdessä vastauksessa lapsi asui isän luona ja tapasi äitiään kahtena iltana viikossa.

Itkut, surut, kiukuttelut, ilot, ne kohtaan kaikki.

Läheinen ja todella hyvä suhde. Meillä on todella mukavaa yhdessä.

Hyvin läheinen heti alusta lähtien. Molemminpuolinen luottamus, hyvä keskusteluyhteys, yhteisiä tekemisiä.

Toisessa puolessa vastauksista isät kuvailivat omaa suhdetta lapsiinsa etäiseksi tai ohueksi. Vain yksi isä näistä seitsemästä kertoi, että suhde lapseensa on erittäin vahva, vaikka hän tapaa lastensa kaksi kertaa kuukaudessa seitsemän tunnin ajan valvotusti. Yhteistä näissä kaikissa seitsemässä vastauksessa oli se, että isät kertoivat lastensa äidin hankaloittavan heidän isä lapsi- suhdettaan ja estävän heitä tapaamasta lapsiaan. Tämä selkeästi heijastuu ja vaikuttaa vastaajien mukaan isä lapsi - suhteeseen.

Liit yhteydenototkin tuntuvat provosoivan lasten äitiä kertomaan kauhutarinoita lapsille.

Mielestäni äiti ei edistä mitenkään lapsen ja etävanhemman suhdetta estämällä tapaamisia ja tekemällä perättömiä rikosilmoituksia.

Neljän isän kertomuksessa tuli esille huoltajuuskiistojen vaikutukset heidän terveyteensä. Eräs isä kertoi taistelevansa isä lapsi- suhteen puolesta terveytensäkin uhalla. Hän oli sairastunut vakavasti huoltajuuskiistan aikana ja koki, että on saanut toisen mahdollisuuden. Hänestä huokuikin läpi kirjoituksen vahva tahto ja halu syventää suhdettaan omaan lapseensa. Yksi näistä isistä kertoi kokevansa voimattomuutta, koska ei voi vaikuttaa oman lapsensa asioihin, eikä hän ole tavannut lastaan yli vuoteen äidin tapaamisten estämisen vuoksi, vaikka heillä on voima- saoleva tapaamissopimus. Hän kertoi tämän asian heijastuvan myös nykyisestä avioliitosta olevien lastensa isä lapsi -suhteeseen. Hän kertoi pelkäävänsä uutta menetystä, eikä kokenut voivansa elää heidän kanssaan täysillä.

Yksi näistä isistä kertoi avioeroon saakka isä lapsi -suhteen olleen niin hyvä kuin se vain voi olla. Hän kertoi olleensa se, joka oli hoitanut lapset ja arjen kotona puolison ollessa työelämässä. Hän kertoi, että tänä aikana hänelle ja lapsille oli muodostunut erittäin kiinteät ja läheiset välit. Hän kertoi, miten lapset olivat viranomais- tapaamisissa tuoneet esille halunsa asua isän luona vanhempien avioeron jäl- keen, mutta lasten asuinpaikka oli määrätty äidin luokse. Isä kertoi oman elämän- sä romahtaneen kaikin tavoin ja hänen välinsä lapsiin etäänntyneen, sillä lapset eivät jaksakaan kohdata hänen tämän hetkistä tilannettaan. Isä kuvaili kirjoituksessaan olevansa huoltajuuskiistan seurauksena ihmisraunio.

Eräs isä näistä neljästä kuvaili myös aivan konkreettisesti fyysisiä oireitaan, joita hänelle oli tullut huoltajuuskiistan seurauksena. Oireina oli unettomuutta, rinta- ja vatsakipuja, sekä painajaisunia, silloin kun nukutuksi sai. Hän kertoi myös lopulta menettäneensä työpaikkansa työkyvyttömyytensä vuoksi ja ajautuneensa suuriin taloudellisiin vaikeuksiin valtavien oikeudenkäyntikulujen vuoksi.

Itkin päivät ja yöt, näin painajaisia jos ylipäättään sain nukutuksi, sitten heräsin hiessä ja tärisin.

Kun sitten lapset revittiin minulta pois menin jotenkin syvältä rikki ih- misenä, eikä se näytä enää korjautuvan

9.4 Kokemukset viranomaisista

Kysymyksessä seitsemän pyysin isiä kirjoittamaan millaisia kokemuksia heillä oli viranomaisista, jotka ovat olleet käsittelemässä heidän lastensa huoltajuus-, asuminen-, tapaamis- ja elatusasioita. En tähän kysymykseen eritellyt ketään viranomaisia, koska en halunnut rajata kysymystä millään tavalla. Halusin, että isät voivat kertoa tässä kysymyksessä kaikista viranomaisista, jotka heidän asioitaan ovat olleet käsittelemässä. Puolet isistä kertoi kokemuksiansa eri viranomaisista olleen hyviä. Isät olivat kokeneet tullessa tasavertaisesti, asiallisesti ja hyvin kohdelluksi.

Meillä oli nuori lastenvalvoja, joka kohteli meitä tasavertaisesti. Tosin me vanhemmat olimme etukäteen sopineet asiat melko hyvin.

Ovat ymmärtäneet, kun olen puhunut vieroittamisesta. Päätökset ovat olleet lapsia ja minua tukevia.

Viidellä isällä neljästätoista vastauksissa tuli esiin vain huonoja kokemuksia viranomaisista. Isät kokivat, etteivät olleet tulleet kuulluksi, vaan viranomaiset ovat mukana kuuntelevinaan, eikä heidän mielipiteitään oltu noteerattu lainkaan. Eräs isä kertoi, että viranomaiset ovat aivan pihalla siitä, mitä on tasa-arvo ja lapsen etu.

Minulla on aivan hirvittäviä kokemuksia näistä viranomaisista. He kohtelivat minua monessa kohdin täysin lainvastaisesti.

Kaksi isää neljästätoista kertoi, että heillä oli sekä huonoja että hyviä kokemuksia eri viranomaisista. Toisen isän kokemuksen mukaan lastenvalvoja oli ollut tasa-
puolinen erotilanteessa, mutta tämän jälkeen isän kertomat sosiaalitoimisto ja käräjäoikeus olivat olleet isän mukaan selkeästi äidin puolella. Toisen isän kertomuksessa tuli esiin suuri pettymys lastenvalvojaan. Isä kertoi, että he olivat entisen kumppaninsa kanssa neuvotelleet ennen lastenvalvojan luokse menoa lapsensa asioista perheneuvolassa ja päätyneet vuoroasumiseen. He olivat saaneet tälle sopimukselle myös perheneuvolan työntekijän tuen, että sopimus olisi hyvä, kunhan molemmat joustavat. Perheneuvolan työntekijästä isälle oli jäänyt hyvä

kokemus. Hän oli kuunnellut molempia osapuolia, sekä ollut asiallinen ja asiantunteva. Isä kertoi, että lastenvalvoja ei pitänyt heidän suunnitelmaansa hyvänä, vaan oli pyytänyt heitä vielä miettimään asiaa. Isä kertoi, että tämän jälkeen he eivät olleet saaneet aikaiseksi minkäänlaista sopimusta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijästä isällä kuitenkin oli hyviä kokemuksia. Isä kertoi, että häneen oli helppo olla yhteydessä huoltajuusprosessin aikana, ja isälle oli välittynyt kuva, että työntekijä on kiinnostunut myös isän kokonaisvaltaisesta voinnista.

Hänellä on oikea tapa lähestyä hädissään olevaa isää ja tukea myös tätä elämänsä tämän hetkessä pahimmassa kriisissä.

Kysyin myös isiltä, millainen ennakko-oletus ja asenne heillä oli huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluista. Osalla isistä ennakko-oletuksia neuvotteluista oli, osalla taas ei. Osasta vastauksista tuli mm. esiin, että käsitykset olivat olleet virallisempia kuin neuvottelut sitten olivatkaan tai ennakko-oletus oli ollut aivan väärä tai isä oli itse päättänyt jo mennessään, että mikäli sopimukset eivät kuulosta hyviltä, hän ei allekirjoita niitä, ennen kuin on selvittänyt asiaa ulkopuoliselta taholta. Eräs isä kertoi, että oli jo ennen neuvotteluita itse ottanut asioista selvää ja opiskellut lain ja ohjeistukset elatuksesta ja huoltajuudesta, ja hän koki olleensa vahvoilla jo alusta lähtien. Hän kertoikin, että tarve opiskella nämä asiat kertoi myös siitä, että hänen ennakkoasenteensa oli, että hän joutuu neuvotteluissa puolustuskannalle. Eräs isä kertoi, että oli kuullut juttuja äidin suosimisesta, mutta oli itse kokenut tulleen asiallisesti kohdelluksi.

Aivan väärä. Riippuu paljon omasta aikuisesta asenteesta.

Ennakko-oletukseni oli se että joudun puolustuskannalle.

Viidellä isällä neljästätoista ennakko-oletus oli jo valmiiksi ollut kielteinen. Isät nostivat esiin asioita, että heidän ennakko-olettamuksensa oli, että miehen mielipiteillä ei ole neuvotteluissa mitään merkitystä, nainen on aina vahvoilla, eikä isällä ole

tässä yhteiskunnassa mitään arvoa. Näistä viidestä kolme isää kertoi, että heidän ennakoasenteensa olivat pitäneet paikkansa.

Silti totuus oli vielä paljon huonompi mitä ennakkoon osasin odottaa.

Luulin sinisilmäisesti että Suomi on oikeusvaltio missä myös lapsen isän mielipidettä kuunnellaan, mutta olin väärässä.

9.5 Olisivatko isät kaivanneet tietoa

Halusin selvittää isiltä, olisivatko he kaivanneet jotain etukäteistietoa huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioista. Viisi isää neljästätoista kertoi, että he olisivat kaivanneet tietoa näistä asioista. He olisivat kaivanneet esimerkiksi informaatiopakettia aiheesta, tietoa isien oikeuksista, tietoa ja kokemuksia tulevista mahdollisista vaikeuksista, sekä siitä, mistä asioista keskustellaan, miten asiat käytännössä hoidetaan ja mitä tapahtuu jos asiat eivät toimi. Yksi isä olisi toivonut, että joku olisi kertonut hänelle aikaisemmin, että älä lähde taistelemaan tuulimyllyjä vastaan. Seitsemän isää neljästätoista kertoi itse löytäneensä tietoa aiheesta ja he kokivat, että sitä oli hyvin saatavilla. Suurimpana tietolähteenä näihin kysymyksiin oli vastannut internet. Tiedon antajina tulivat esille myös lastenvalvoja ja eroryhmä. Yksi isä ei ollut vastannut tähän kysymykseen ja yksi isä kertoi, että etukäteistieto ei auta mitään, jos lapsen äiti on hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa.

Mutta isien oikeuksista minulle ei kukaan ole koskaan mitään kertonut, se olisi varmaankin sellainen konkreettinen parannuksen paikka.

9.6 Ennen neuvotteluita saatu tieto ja neuvonta

Halusin selvittää, millaisilta eroauttajilta isät ovat hakeneet neuvoja ennen huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluita ja minkälaista tietoa ja neuvontaa he olivat kokeneet saaneensa heiltä? Tässä kysymyksessä olin esimerkiksi laittanut järjestöt, sillä halusin nimenomaan havainnoida, nousevatko erilaiset järjestöt tiedon antajina ja neuvojina esille. Lisäksi pyysin itsejä kuvailemaan, minkälaista neuvontaa ja tietoa he ovat kokeneet saaneensa.

Kahdeksan isää neljästätoista kertoi, että he olivat hakeneet ja saaneet neuvoja ja tietoa erilaisilta tahoilta. Auttamistahoina viidellä näistä kahdeksasta isästä vastauksissa tuli esille, että he olivat saaneet avun eri järjestöiltä. Isät kuvailivat eri järjestöiltä saadun neuvonnan ja tiedon hyväksi. He kertoivat tulleen ymmärretyksi ja kuulluksi. Kaksi näistä kahdeksasta kertoi, että he olivat hakeneet neuvoa lakimieheltä ja molemmat olivat kokeneet saaneensa heiltä hyvää apua ja tukea. Yhdellä näistä kahdeksasta tuli esiin rikosuhripäivystys, josta hän koki saaneensa erittäin asiantuntevaa apua, vaikka isä kertoikin, että hänen asiansa ei sinänsä kuulunutkaan rikosuhritoiminnan toimenkuvaan. Isä olikin tyytyväinen, että häntä sieltä autettiin, sillä mitään muuta neuvoa tai tietoa hän ei kokenut olevan saatavilla.

Neljän isän vastauksessa neljästätoista tuli esille, että he eivät ole hakeneet, osanneet hakea apua tai saaneet apua ennen neuvotteluita. Eräs isä kertoi, että ei ollut saanut apua, sillä kaikilla oli ollut kuukauden jono neuvontaan. Tarkemmin ei tullut ilmi, keiltä isä oli yrittänyt hakea neuvoa tai tietoa. Yksi näistä neljästä isästä kertoi, että hän oli hakenut neuvoa, mutta ei kirjoittanut miltä taholta. Hän kuitenkin kertoi, että oli saanut omasta mielestään yliampuvaa ohjeistusta, sillä häntä oli kehoitettu ostamaan nauhuri, jotta hän voi nauhoittaa kaikki keskustelut. Tällaisen isä koki itselleen todella vieraaksi ajatukseksi. Lisäksi isä oli kokenut neuvoja haikiessaan, että häntä oli alettu analysoida, jonka hän koki todella ahdistavana.

Kahden isän vastauksessa neljästätoista tuli esille perheneuvoja ja sosiaaliviranomainen. Perheneuvojalla käyneen isän kirjoituksesta ei tullut ilmi, oliko hän kokenut saaneensa apua. Isä, joka oli käynyt joidenkin kuukausien ajan keskustelussa sosiaaliviranomaisen luona, kertoi, että sinä aikana työntekijä oli uskonut, että hän ei ole väkivaltainen ja alkoholisoitunut, kuten isä kertoi entisen puolison sosiaalityöntekijälle väittäneen. Isä kirjoitti, että työntekijä oli kuitenkin hänelle korostanut, miten eronneet miehet kuitenkin sortuvat helposti juomaan.

9.7 Tarve tukihenkilölle

Halusin kartoittaa, olisivatko isät kokeneet, että he olisivat tarvinneet tukihenkilöä itselleen neuvottelutilanteessa ja jos olisivat tarvinneet, niin pyysin heitä peruste-

lemaan miksi. Kuusi isää neljästätoista vastasi, etteivät he olleet kokeneet tarvitsevana tukihenkilöä neuvottelutilanteessa. Perusteluissa isät kertoivat, että he olivat itse ottaneet asioista selvää jo ennen neuvotteluita ja kokivat, että pystyivät itse tuomaan omat näkemyksensä esiin.

Kahdeksan isän vastauksessa neljästätoista tuli esiin, että heillä olisi ollut tarvetta tukihenkilölle neuvottelutilanteessa. Perusteluiksi isät kertoivat, että entisen puolison kanssa oli vaikea neuvotella, viranomaiset ovat äidin puolella ja tukihenkilöä koettiin tarvittavan ennen neuvotteluja sekä neuvotteluissa. Olisi kaivattu myös neuvottelutilanteeseen sekä mies että nainen, jotka ymmärtävät asiat, joista ollaan neuvottelemassa. Tukihenkilö olisi myös koettu erittäin tärkeäksi henkiseksi tueksi ja keskusteluavuksi. Erään isän vastauksesta tuli esiin, että hän oli ollut henkisesti todella loppu ja oli kokenut tullessa yhteiskunnan taholta mielivaltaisesti kohteluksi, eikä hän ollut kokenut saaneensa apua mistään. Hän kertoi, että olisi tarvinnut jossain vaiheessa tukihenkilöä ympärivuorokautisesti, niin ahdistuneeksi hän oli olotilansa kokenut oikeusprosessien aikana.

Lähinnä se yksinäisyys, pelko tulevasta ja yhteiskunnan täysin mielivaltaisesta kohtelusta, kaikkien noiden edellä kertomieni toiveiden lasten suhteen kaatuminen, mistään ei saanut apua tai ainakaan sellaista, josta olisi ollut apua jne.

Näistä kahdeksasta kaksi isää kertoi, että heillä oli ollut tukihenkilö. Toisella isällä tukena oli ollut sosiaaliasiamies, turvakodin työntekijä sekä rikosuhripäivystäjä, mutta isä oli kokenut, ettei kukaan heistä ollut voinut olla hänelle avuksi tilanteessa. Isän kokemus oli, että ehkä pitkän linjan juristi olisi voinut häntä auttaa, jos sekään. Toinen näistä isistä kertoi, että hänellä oli tukihenkilöinä ollut eroryhmä ja lasten äiti.

9.8 Muu tuki tai neuvo

Halusin tietää, olisivatko isät kaivanneet jotain muuta tukea tai neuvoja, joita en itse ole huomionnut haastattelukysymyksissäni. Yhdeksän isää neljästätoista ei olisi kaivannut muuta tukea tai neuvoja. Viisi isää neljästätoista olisi kaivannut jo-

tain muuta tukea tai neuvoja. Isät kertoivat, että he olisivat kaivanneet jonkun, jolle päästä puhumaan, sekä jonkun, jonka kanssa käydä lävitse eri vaihtoehtoja. Olisi kaivattu myös rohkaisua ja tukea omille päätöksille. Myös taloudellista tukea kaivattiin, esim. lupaus lainasta, jos huoltajuusasioista täytyisi mennä oikeuteen asti.

Ja jonkun, joka olisi sanonut: ”Valitse viisaasti! Nyt on aika tehdä se, minkä oikeaksi koet!!”

Lähinnä uskon vahvistusta itseeni.

9.9 Isien omat ehdotukset

Viimeisessä kysymyksessäni halusin, että isät saavat vapaan sanan kertoa minulle kokemuksistaan huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioiden käsittelyyn liittyen, joita he toivovat minun huomioivan ja tuovan esille työssäni. Jokainen isä oli vastannut tähän kysymykseen, ja heiltä tuli paljon ehdotuksia ja asioita, joita he toivoivat minun tuovan tässä opinnäytetyössäni esille. Yhtenä teemana isien kirjoituksista nousi esille lapset. Isät kokivat huolta lapsistaan, jotka joutuvat kärsimään huoltajuuskiistojen aikana. He muistuttivat, että eron täytyisi toteutua aina lapsilähtöisesti. Isät olivat myös kokeneet, että lapsia ei oikeasti kuulla tai että lasten mielipiteille ei anneta riittävästi painoarvoa. Isät toivat myös esille, miten lasten etua täytyisi kyetä katsomaan pitkälle tulevaisuuteen eteenpäin, sillä eron aikana niistä parivuotiaista lapsista kasvaa myös aikanaan aikuisia.

Myös lapsia manipuloidaan ja heille tulisi jollain tavoin järjestää apua.

Ennen kaikkea lapsia tulisi tukea ja rohkaista elämässä ilman että vaarannetaan heidän koko tunne – elämän kehitys.

Lapseni saivat kammon kaikkia viranomaisia kohtaan.

Isät toivat myös esille, miten ennen neuvotteluita täytyisi miehelle olla tarjolla jonkinlainen tukipaketti miehen oikeuksista ja huoltajuusasioista ja järjestöt olisi hyvä kanava tässä. Tuotiin myös esille, että lasten tapaamisista täytyisi tehdä sopimus, vaikka välit olisivatkin hyvät. Oli ollut myös kokemusta, että mistään suunnalta ei ollut löytynyt tukea ja apua raskaissa huoltajuuskiistoissa. Viranomaisilta toivottiin

myös tilannetajua kriisitilanteessa. Jos viranomainen ilmoittaa lapsen isälle, että häntä syytetään lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, ei vaadi työntekijältä paljon, että hän ilmoittaisi isälle samalla, mistä hän voi hakea tukea ja apua itselleen.

Ennen yhtään neuvottelua pitäisi jokaiselle vähintään kertoa selkeästi tukijärjestöistä ja kehottaa ottamaan niihin yhteyttä.

Olen hakenut monelta suunnalta apua, mutta tilanteeni on niin joka suunnalta kriisiytynyt ja putoan kaikista apuverkoista läpi, niin että en itse asiassa saa mistään konkreettista apua.

Yhtenä teemana isien kirjoituksista tuli esille, miten he ovat kokeneet, että huoltajuusneuvotteluissa ei miehiä ja naisia kohdella tasavertaisesti. Isät toivat esille, että lasten äiti voi tehdä ihan mitä vain ilman seuraamuksia. Tuotiin esille, että lainsäädäntöön täytyisi tehdä muutoksia, että tasavertainen kohtelu toteutuisi ja toivottiin myös vuoroasumisen parempaa huomioonottamista. Toisaalta tuotiin esille myös näkemys, että lainsäädäntöön ei tarvitse suurempia muutoksia tehdä vaan viat ovat enimmäkseen viranomaisten käytännön toteutuksissa.

Eroprosessi on mielestäni äidin temmellyskenttä ja se surullisin asia, lapsia käytetään surutta ”lyömäaseina.

Mielestäni neuvottelut ovat suoranaista sukupuolisyrittä. Lisäksi koen että äiti voi päättää/tehdä mitä vain, ilman seuraamuksia.

Paljon on vielä tekemistä tällä saralla että äidit ja isät olisivat erotilanteessa samalla lähtöviivalla sosiaalitoimen ja käräjäoikeuksien silmissä.

Palautteena minulle tuotiin esille, että on ollut hyvä, että olen valinnut opinnäytetyöni aiheeksi tämänkaltaisen asian ja että työni tulee varmasti palvelemaan eri alan ihmisiä. Haastattelulomakkeistani annettiin myös palautetta, että se on hyvä. Olisi kuitenkin toivottu, että siinä olisi otettu enemmän huomioon esim. entisen kumppanin jatkuva muuttaminen paikkakunnalta toiselle, ja tämän vuoksi tapaa- misten hankaloituminen. Myös uusperhenäkökulmaa olisi myös toivottu otettavan esille.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Isien vastausten perusteella tuli esille, että vaikka lapsen vanhemmilla oli yhteishuoltajuus, oli lapsen vakituinen asuinpaikka yleisemmin äidin luona yli puolessa vastauksista. Tämä ei kuitenkaan ollut yllättävää, sillä tilastoidenkin mukaan noin 82 prosenttia lasten asumisratkaisuista tehdään äidin luokse. (Forss & Häkkinen 2012, 3). Vain yhden lapsen asuinpaikka oli isän luona. Näissä eivät ole mukana vanhemmat, joiden lapset asuvat vuoroviikoin vanhempiansa luona. Näissä vuoroviikkoasumisissa ei tullut esille, kumman luokse lapsen osoite oli ilmoitettu. Neljäsässä vastauksessa neljästätoista lapset olivat vuoroviikoin molempien vanhempien luona. Vastausten perusteella tuli esille, että vanhemmilla, joilla on vuoroviikkosopimus lastensa asumisesta, ei ilmennyt minkäänlaisia ongelmia tapaamisten tai muidenkaan asioiden suhteen. Työssäni ei tullut esille, että kenelläkään vastaajista olisi ollut suurempaa kiistaa elatusmaksuista. Opinnäytetyössäni tuli esille, että seitsemässä tapauksessa yhdeksästä, joissa lapset asuivat äidin luona, isät kertoivat, että lasten äiti vaikeutti eri tavoin isän ja lasten välisiä tapaamisia tai suhdetta.

Isät, jotka olivat kokeneet, että lasten äiti hankaloittaa lasten ja isän välistä suhdetta, toivat mm. esille, ettei tapaamissopimuksilla tai oikeuden päätöksillä ollut mitään merkitystä. He olivat kokeneet, että entisen kumppanin halutessaan vaikeuttaa heidän ja lastensa suhdetta nämä siinä myös onnistuvat. Samankaltaisia asioita tuli esille myös Häkkänen-Nyholmin (2013) tutkimuksessa. Hänen tutkimuksessaan tuli esille, että huomattavan usein toinen lapsen vanhemmista haluaa tuhota lapsen ja toisen vanhemman suhteen.

Isillä oli selkeä näkemys siitä, mitä tasa-arvoinen kohtelu heidän mielestään tarkoittaa. Vastauksista nousi esille, että heille se tarkoittaa asioiden katsomista lapsen edun näkökulmasta ja sitä, että heitä kohdeltaisiin tasavertaisena vanhempaina lastensa äidin kanssa neuvotteluissa. Pernu & Pohjola (2011) olivat tulleet omassa opinnäytetyössään siihen tulokseen, että vanhempien tasa-arvo on lapsen etu. Sama suuntaus tuli esille myös omassa työssäni.

Opinnäytetyössäni tuli esille huoltajuuskiistojen vaikutukset isien terveydentilaan. Neljä isää neljästätoista kertoi erilaisista terveydellisistä oireista, joita heille oli tul-

lut huoltajuuskiistojen aikana. Isät olivat kokeneet mm. voimattomuutta, univaikeuksia, rintakipuja, sekä työpaikan menetyksen sairastuttuaan vakavasti. Samansuuntaisia yhtäläisyyksiä löysin omasta työstäni, mitä Häkkinen-Nyholmin (2013) tutkimuksessa oli tullut esiin. Oireet olivat Häkkinen-Nyholmin tutkimuksen mukaan erittäin vakavia; joka toinen hänen tutkimukseen osallistuvista oli joutunut sairauslomalle, kaksi kolmasosaa oli ajatellut itsemurhaa ja tutkimuksessa oli raportoitu monenlaisista fyysisistä oireista.

Vastausten perusteella tuli esille, että kaikki kyselyyni vastanneet isät pitivät omaa isyyttään todella tärkeänä asiana. Kaikkien isien vastauksista tuli esille halu olla läsnä lastensa elämässä. Opinnäytetyössäni tuli myös esille, että kaikille isille tämä ei todellakaan ole mahdollista, vaikka he itse sitä halusivatkin. Vastauksista pystyi tekemään johtopäätöksen, että puolilla vastanneista isistä, joilla oli yhteishuoltajuus lasten äidin kanssa ja lasten tapaamiset sujuivat sovitulla tavalla, vaikutti se myös positiivisella tavalla isälapsisuhteeseen. Toinen johtopäätös, jonka pystyi tekemään oli, että puolet vastanneista isistä kuvasivat suhdetta lapsiinsa etäiseksi. Yhteistä näissä seitsemässä oli, että isät kertoivat lastensa äidin hankaloittavan tapaamisia. Yksi isä näistä seitsemästä kuitenkin kertoi suhteensa lapseen olevan erittäin vahva, vaikka hän tapasi lastaan kaksi kertaa kuukaudessa. Hänen kohdallaan tapaamisten pieni määrä ei siis ollut vaikuttanut etäännyttävästi isälapsisuhteeseen.

Isien kokemukset viranomaisista, jotka ovat olleet käsittelemässä heidän huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioita, jakautuivat suurin piirtein niin, että puolella vastanneista kokemukset olivat olleet hyviä ja isät olivat kokeneet tulleen kohdelluiksi viranomaisten taholta asiallisesti ja tasavertaisesti. Viiden isät kokemukset neljästätoista olivat olleet ainoastaan huonoja. Isät olivat kokeneet, etteivät he olleet tulleet kuulluksi eikä heitä oltu kohdeltu tasa-arvoisesti. Kaksi isää neljästätoista toi esille sekä hyviä että huonoja kokemuksia. Vajaa puolet vastanneista, eli viisi isää oli kokenut, että olisi tarvinnut etukäteistietoa huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusasioista. Tietoa olisi kaivattu mm. isien oikeuksista sekä siitä, miten yleensäkin nämä asiat hoidetaan ja miten toimitaan, jos asiat eivät toimi. Vastanneiden perusteella näyttää siltä, että internet vastaa näihin kysymyksiin hyvin, sillä se näkyi olevan suurimpana tiedonlähteenä näihin kysymyksiin.

Ennen huoltajuusneuvotteluita kahdeksan isää neljästätoista oli hakenut neuvoa eri tahoilta. Kolmannen sektorin toiminta näkyi vastauksissa, sillä viisi isää oli hakenut neuvoja eri järjestöiltä, ja he olivat olleet tyytyväisiä järjestöiltä saatuun neuvontaan ja tietoon. Tukihenkilön tarve ennen neuvotteluja sekä neuvottelutilanteisiin nousi myös vastauksissa esille. Kahdeksan isää neljästätoista oli kokenut, että tukihenkilölle olisi ollut tarvetta neuvottelutilanteissa ja muutenkin. Vastauksissa tuli esiin, että isät olisivat kaivanneet tukihenkilöä, jonka kanssa olisi voinut käydä lävitse eri vaihtoehtoja ennen neuvotteluita. Rohkaisun ja tuen tarvetta olisi myös kaivattu omille päätöksille. Opinnäytetyöni vastausten mukaan isät hyötyisivät huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluiden aikana tukihenkilöstä, ja mielestäni erilaiset isä ja miesjärjestöt olisivat avainasemassa tämän toiminnan kehittämisessä.

11 POHDINTA

Tämä opinnäytetyöprosessi on ollut minulle valtavan suuri oppimiskokemus. En osannut edes ajatella tätä työtä aloittaessani, miten paljon tulen oppimaan tämän prosessin aikana. Opinnäytetyöprosessini alkoi jo varhaisessa vaiheessa opintojani. Minulla oli selkeä visio, millä aihealueella työni tulisi liikkumaan. Olen seurannut yhteiskunnassa käytävää keskustelua isän asemasta, ja alusta lähtien minulla oli aika vahvana ajatus, että opinnäytetyöni tulee olemaan ”isänäkökulmassa.” Aihealuetta seurattessani huomasin, että tänä päivänä yhä useammat isät ovat nousseet yhteiskunnassamme puolustamaan lastensa oikeutta isään. Tämä tuntui itsestäni käsittämättömältä, että joutuu ajamaan asioita ja taistelemaan, jotta lapsi saa pitää yhteyden molempiin vanhempiinsa, minkä täytyisi olla lapsen oikeus ja itsestäänselvyys ja lainsäädännössäkin sanottu, mutta valitettavasti näin ei ole kaikkien kohdalla. Tämän sain myös allekirjoittaa opinnäytetyöprosessin aikana.

Suuntaus yhteiskunnassamme on kuitenkin hiljalleen muuttunut. Pehdyin opinnäytetyössäni hieman myös isyyden historiaan, sillä mielestäni oli oleellista tietää hieman isyyden historiasta ja isyyden roolista ennen, jotta voin ainakin mielessäni reflektoida isyyden muutosta sieltä kaukaa tähän päivään. Pohdin mielessäni, onko silloin ennen, kun isän rooli perheessä oli etäisempi, kuin tänä päivänä, ollut opinnäytetyössäni esiin tulleiden kaltaisia kiistoja lasten tapaamisista jne. Toisaalta, historiaa taaksepäin katsoessa eivät avioerotkaan olleet yleisiä.

Kovasti työni herätti ajatuksia ja tunteita myös näiden lasten puolesta, jotka joutuvat keskelle vanhempien huoltajuuskiistoja. Tämän saman huolen toivat myös isät esille vastauksissaan. Turhaa eivät isät huolta tuoneet esille lastensa asemasta, sillä tätä lasten tuskaa huoltoriidoissa on tutkinut Väyrynen (2008) aiheesta Lapsen tuska huoltoriidassa, elämää vanhempien välissä. Hänen työssään tuli esille, että huoltajuuskiistat ovat olleet lapsille vielä vaikeampia mitä ennako- oletuksena on ollut. (Väyrynen 2008.) Olen opintojeni harjoittelut suunnannut pääpiirteittäin lastensuojelun puolelle ja huomasin myös siellä tämän isyyden puutteen lasten elämässä. Tietenkin nämä isyyden puutteet johtuivat hyvin moninaisista syistä, mutta paljon pystyin peilaamaan opinnäytetyöni aihealuetta harjoitteluissani. Olivat

syyt isyyden puutteelle lasten elämässä mitkä tahansa, ovat ne lapsille aina haavoittavia asioita.

Mielestäni on ollut hyvä, että valitsin opinnäytetyöni aiheeksi sellaisen, joka on itseäni kiinnostava. On ollut mielenkiintoista etsiä tietoa aiheesta, joka kiinnostaa. Olen ollut koko opinnäytetyöni ajan tuntosarvet herkillä missä puhutaan aiheesta, joka liittyy työhöni. On aivan eri tavalla tullut silmäiltyä lehtikirjoituksia sekä kirjallisuutta. Tämä opinnäytetyö ei kuitenkaan ole valmistunut ilman kipuilua ja haasteita. Olen tehnyt työni yksin, ja siihen liittyy aina omat haasteensa mutta myös hyvät puolensa. Parin kanssa tehdessä olisi ollut varmasti antoisaa, kun olisi ollut toinen henkilö, jonka kanssa aiheesta vaihtaa ajatuksia ja joka kulkee koko matkan yhdessä työn kanssa tuskaillen ja iloiten. Haasteena kuitenkin voisi olla aikataulujen yhteensovittaminen sekä erilaiset näkökulmat ja työskentelytavat. Itse olen luottanut opinnäytetyöni ohjaajaan, joka on työtäni luenut, että hän ohjaa minut oikealle suunnalle työssäni, jos aivan väärälle suunnalle olen menossa. Olen kokenut, että olen saanut häneltä hyvää ohjausta ja vastauksia kysymyksiini työstäni, jotka mielestäni ovat askarruttaneet.

Omat haasteeni olen myös tiedostanut työtä tehdessäni. Minun on opiskelijana välillä haastavaa rajata tiedonhakumäärääni. Aiheen ollessa mielenkiintoinen uppoudun siihen niin sydämestäni, etten malttaisi lopettaa vaan etsisin aina vain uutta tietoa. Näin aikuisopiskelijana on kuitenkin tärkeää ollut asettaa itselleen tavoitteita sekä aikatauluja, ja yksi näistä on opinnäytetyön aikataulu. Minulle on aina ollut tärkeä pitää aikatauluista kiinni, ja tämä on ollut hyvä myös työn rajaamisen kannalta.

Tutkimusmenetelmänäni opinnäytetyössäni oli lomakehaastattelu. Lomakehaastattelun tekeminen oli haasteellista. Täytyi olla perehtyneisyyttä jo hieman aiheen teoriaan, jotta tiesi, mitä vastaajilta haluaa kysyä. Mielestäni oli hyvä, että pystyin lomaketta laatiessani myös hyödyntämään työelämätilaajaani Miessakit ry:tä, sillä tiesin, että heidän yhdistyksellään on vankka kokemus miesten ja isien parissa tehtävästä työstä. Pyysin myös heitä kommentoimaan kysymyksiäni sekä pyysin heiltä myös ehdotuksia, mitä he toivoisivat minun vastaajilta kysyvän. Näin jälkeempäin prosessoiden, olisin ehkä hieman tiivistänyt lomakettani. Lomakkeessani oli kaksi niin sanottua alkujohdattelukysymystä; montako lasta isillä on, sekä min-

kä ikäisiä lapset ovat olleet vanhempien erotessa. Loput yksitoista kysymystä olivat jokainen laajoja kysymyksiä. Vastausten analysointi yksin oli aika haasteellista, vaikkakin sanoinkuvaamattoman antoisaa.

Oma ammatillinen osaamiseni sosionomina on kehittynyt valtavasti opinnäytetyön aikana. Olen mielestäni etsinyt teoretietoa laajasti ja monipuolisesti sekä olen pyrkinyt panostamaan lähteiden luotettavuuteen. Tämä opinnäytetyöni aihe on mielestäni kehittänyt sosionomikoulutuksen jokaista kompetenssialuetta. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen on kehittynyt opinnäytetyöni myötä. Tätä työtä ei mielestäni olisi voinut tehdä, jos en olisi sisäistänyt reflektiivistä, tutkivaa ja kehittävästä työtettä. Olen mielestäni tutkinut työhöni liittyviä asioita hyvin laajasta näkökulmasta. Kuten usein kehittämistoiminnassa, ja varsinkin jos kyseessä on yhteiskunnallinen epäkohta, ei asiaan usein pystytä nopeasti vaikuttamaan, vaan työ on hidasta, pitkäjänteistä ja myös vaikuttamistyötä. Yksi asia, jonka vuoksi kiinnostukseni heräsikin juuri tätä työtä aihealuetta kohtaan, oli isien oma halu yhteiskunnassamme ajaa asioita, jotta lapsilla toteutuisi oikeus molempiin vanhempiinsa. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 19.)

Oman työni yksi tavoite oli, että työni toisi myös miesten ja isien parissa työskenteleville tietoa, miten isät ovat kokeneet asemansa lastensa huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluissa. Olenkin kokenut, että olen sisäistänyt kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisen. Sosionomin täytyy myös osata analysoida epätasa-arvoa tuottavia rakenteita ja prosesseja. Olen voinut tämän työni merkeissä osallistua vaikuttamistyöhön yhteistyössä isien sekä muiden toimijoiden kanssa. Työni tulokset kertovat, että on isiä, joiden mukaan tasa-arvoinen kohtelu ei kaikilta osin toteudu lasten huoltajuus-, asumis-, tapaamis- ja elatusneuvotteluissa. Puolet vastanneista isistä oli kuitenkin kokenut kohtelunsa eri viranomaisien puolelta tasa-arvoisena ja hyvänä. (Mäkinen ym. 2009, 132.)

Itse sosiaalialan ammattilaisena myös tämän työn myötä tulen kiinnittämään entistä enemmän huomiota isä ja mies-näkökulmaan ja ennen kaikkea molempien vanhempien tasa-arvoiseen kohteluun. Näiden asioiden kanssa työskentelevät ovat usein naisia, sillä sosiaaliala on hyvin naispainotteinen. Naispuolisena sosiaalialan ammattilaisen nämä asiat on tärkeä tiedostaa. Tämän suuntaisia asioita tuli esille myös Ahjopellon (2010) pro gradu tutkielmassa Kotikäynti ja olosuhdeselvitys lap-

sen huoltajuuskiistassa, vuorotteluasuminen sosiaalityöntekijän silmin. Hän sivusi työssään myös isän asemaa erokiistassa. Ahjopellon haastattelemat sosiaalityöntekijät torjuivat ajatuksen, että äitejä suosittaisiin huoltajuuskiistoissa, mutta kahdessa haastattelussa viidessä kuitenkin myönnettiin, että miesten asema saattaa joissain tapauksissa olla heikko. (Ahjopelto 2010.)

Työni aihealue on sellainen, että siinä liikutaan maaperällä, jossa sosionomina täytyy kyetä eettiseen reflektioon. Työni eettisiä periaatteita olen myös pohtinut työssäni. Olen käsitellyt näitä työssäni myös omana otsikkona, sillä koen eettisyyden niin tärkeäksi asiaksi sekä tässä opinnäytetyössäni, että työssäni sosiaalialalla. Eettinen osaaminen on kulkenut työssäni mukana läpi opinnäytetyöprosessin. Sosionomin täytyy edistää tasa-arvoa ja koenkin, että myös tämän työn myötä olen voinut olla edistämässä osaltaan miesten ja naisten välistä tasa-arvoa näiden asioiden tiimoilta. Huoltajuuskiistat voivat sisältää paljon arvostiriitoja, ja nämä minun sosionomina täytyy tiedostaa. Sosionomi edistää suvaitsevaisuutta, tasa-arvoa ja pyrkii huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yksilön ja yhteisön näkökulmasta. Olen tässä työssäni huomionnut sekä yksilön, että perheen ja myös yhteiskunnan. Olen tuonut työssäni esille yhteiskunnan keinoja tukea vanhempia huoltajuuskiistoissa. (Mäkinen ym. 2009, 18.)

Tämän opinnäytetyöni myötä olen myös saanut syventää osaamistani ja ammattitaitoani sosiaalialan asiakastyön ja palvelujärjestelmän osaamisalueilta. Olen perehtynyt teorianäytöissäni lakeihin lapsen hullosta, tapaamisoikeudesta sekä elatuksesta. Olen käsitellyt työssäni myös perheasiainsovittelua sekä neuvotteluja lastenvalvojan luona. Nämä ovat laajoja ja isoja käsitteitä, mutta koen, että työni aihealueen vuoksi minulla täytyy olla jonkin verran tietoa näistä asioista. Olen myös havainnoinut, että kolmas sektori eli erilaiset järjestöt ovat palvelujärjestelmässämme myös tärkeässä roolissa näiden asioiden tiimoilta. Työni tuloksissa tuli esille isien tarvetta tukihenkilölle huoltajuusneuvotteluasioissa ja muutenkin. Näkisinkin, että palvelujärjestelmän kehittämisessä tämäntyyppisessä tukihenkilötoiminnassa järjestöt voisivat olla avainasemassa.

Kiianmaan (2008) mukaan kunnissamme perheasioiden kehittäminen on jäänyt retuperälle. Tähän on onneksi havahduttu viime vuosina, sillä Suomen sovittelufoorummin fasper- hankkeessa on kehitetty kunta-, yliopisto-, ja järjestöyhteistyössä

perheasiainsovittelua. Toivottavaa olisi, että perheasiainsovittelun kehittäminen leviäisi ympäri Suomen, jotta kaikki perheet olisivat tasa-arvoisessa asemassa, sillä myös perheasiainsovittelua kehittämällä voidaan ennaltaehkäistä raskaita huoltajuuskiistoja. Jatkotutkimusaiheena olisikin mielenkiintoista selvittää niiden vanhempien kokemuksia, jotka ovat osallistuneet tähän Suomen sovittelufoorumin fasper- hankkeen fasilitatiiviseen perheasiainsovitteeluun. Olisi mielenkiintoista selvittää miten usein vanhemmat ovat saaneet juuri tämän sovittelun myötä molempia osapuolia tyydyttävän sopimuksen aikaiseksi lastensa huoltajuusasioista niin, että ovat voineet mennä vahvistamaan sopimuksen lastenvalvojan luokse.

Työni on tullut päätökseen. Se on vaatinut paljon mutta antanut enemmän. Tämän aiheen olen kokenut omakseni, ja siksi sitä on ollut niin mielenkiintoista tehdä. Aika on kuitenkin rajallinen ja tavoitteena on kuitenkin pitää työ siinä opinnäytetyön viidessätoista opintopisteessä ja joskus vain täytyy lopettaa, vaikka olisi kuinka mielenkiintoista jatkaa. Tavoitteenani on ollut tuoda isien oma ääni ja kokemus kuuluviin, ja koen, että olen siinä onnistunut. Olen todella kiitollinen näille neljälletoista isälle, jotka ovat olleet avainasemassa työni onnistumisessa, sillä ilman haastateltavia isiä ei tämä työni olisi toteutunut.

LÄHTEET

- Aalto, I. & Mykkänen, J. 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Pdf -tiedosto. Saatavissa: www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf. Luettu 1.1.2013.
- Aalto, I. & Kolehmainen, J. 2004. ISÄ – kirja 2004. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Aaltonen, A -K. 2009. Lapsioikeus ja lapsen oikeus tuomioistuimessa. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Ahjopelto, J. 2010. Kotikäynti ja olosuhdeselvitys lapsen huoltajuuskiistassa. Itäsuomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitos, pro gradu tutkielma. Pdf -tiedosto. Saatavissa: www.epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20100108/urn_nbn_fi_uef-20100108.pdf. Luettu 1.2.2013.
- Antikainen, M. 2007. Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen huolto- ja tapaamis-sopimuspalvelussa. Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos, väitöskirja. Pdf- tiedosto. Saatavissa: www.wanda.uef.fi/uku-vaitokset/vaitokset/2007/isbn978-951-27-0807-9.pdf. Luettu 1.1.2013.
- Auvinen, M., Litmala, M., Salminen, S. & Valjakka, E. 2002. Lapsen asema erossa. Helsinki: WSOY Lakitieto.
- Avomaa, P. 2008. Eroajan ABC. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Bergström, M. 2013. Living in two homes – a Swedish national survey of wellbeing in 12 and 15 year olds with joint physical custody. Www- dokumentti. Saatavissa: www.biomedcentral.com/1471-2458/13/868. Luettu 20.1.2014.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7., uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Finlex, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Www- dokumentti. Saatavissa: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361 Luettu 1.2.2013.
- Finlex, laki lapsen elatuksesta. Www- dokumentti. Saatavissa: www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/1975074. Luettu 1.2.2013.
- Flinck, A. 2013. Isää ei saa unohtaa kasvattajana vaikka vanhemmat eroaisivat. Helsingin Sanomat 9.7.2013. Www- dokumentti. Saatavissa: www.hs.fi/paakirjoitus/artikkeli/isaa+ei+saa+unohtaa+kasvattajana+vaikka+vanhemmat+eroaisivat/1135250566051. Luettu 10.8.2013.
- Forss, A. & Säkkinen, S. 2012. Lapsen elatus ja huolto 2011. Terveystieteiden tutkimuskeskus, tutkimusraportti. Pdf- tiedosto. Saatavissa: www.thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2012/Tr12_12.pdf Luettu 2.6.2013.
- Fraiberg, S. 1978. Lapsen salaperäinen maailma. Helsinki: Otava.

- Franz, C.E., Koestner, R.S. & Weinberger, J. 1990. "The family originals of empathic concern: A 26 – year longitudinal study" *Journal of personality and social psychology*.
- Gottberg, E. 2007. *Perhesuhteet ja lainsäädäntö*. 4., painoksen muuttumaton lisäpainos. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Haavisto, V. 2013. 30 – päivää – lastensuojelun ammattilaisille, 44 & 45.
- Helevä- Vuoti, K. 2013. Mitä on asiantuntija-avusteinen huoltoriitojen sovittelu eli follo? Www- dokumentti. Saatavissa: .
Luettu 1.8.2013.
- Hellsten, T. 2005. Teoksessa Lipponen, P. & Wesaniemi, P. (toim.) *Lapsi & Ero*. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. *Tutki ja kirjoita*. 13 – 14., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huttunen, J. 2001. *Isänä olemisen uudet suunnat*. Juva: PS – kustannus.
- Huttunen, J. 1994. *Isyys ja miehisuus. Isä perhepsykologisessa tutkimuksessa*. Teoksessa J. Virkki. (toim.) *Ydinperheistä yksilöllistyviin perheisiin*. Juva: WSOY.
- Häkkänen- Nyholm, H. 2013. *Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin*. Helsinki: Unigrafia. Www- dokumentti. Saatavissa: .
Luettu 20.1.2014.
- Jokinen, S. 2008. *Isänikävä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Jousmäki, A. & Kosonen, L. 2009. *Syytettynä isä*. Helsinki: Teos.
- Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. *Miehen mittainen isä*. Helsinki: WSOY.
- Karttunen, R. 2010. *Isän ja äidin välissä. Lapsen kuulemisen psykologinen kehys huolto – ja tapaamisriidoissa*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, psykologian laitos. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Keskinen, V. & Nyholm, A- S. 2011. *Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa*. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2012:3.
- Keskipohjanmaa 15.11.2013. *Huoltajuuksriitojen sovittelu laajenee*.
- Kiianmaa, K. 2011. *Eroklินิกka: Huolto*. Www – dokumentti. Saatavissa: www.kiianmaa.com/artikkelit/huolto Luettu: 2.6.2013.
- Kiianmaa, K. 2008. *Hyvä ero, uusi elämä*. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Korhonen, M. 1999. *Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Akateeminen väitöskirja. Joensuun yliopisto: Joensuun yliopistopaino.

- Laakso, M – L. 1992. Isä ja tytön kehitys. Teoksessa V. Manninen (toim.) Tyttö, nainen, naisellisuus. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Lainila, L. & Laasanen, H. 2012. Keski – Pohjanmaa 11.11.2012, 14.
- Laitinen, J. & Yliniemi, M. 2011. Isien tasa – arvo erotilanteessa, käytännöt Suomessa ja Ruotsissa. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Pdf- tiedosto. Saatavissa: www.publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35390/Yliniemi_Minna.pdf?sequence=1. Luettu 2.2.2013.
- Lastensuojelun Keskusliitto/ Neuvokeskus – projekti 2011. Vanhemman opas – tietoa ja tukea lapsiperheen eroon. Www – dokumentti. Saatavissa: www.familiacub.fi/duo_vanhemman_opas.pdf. Luettu: 13.6.2013.
- Linnankoski, J. 2009. Helsingin Sanomat 7.3.2009. Www- dokumentti. Saatavissa: www.hs.fi/tulosta/1135244099360. Luettu 1.10.2013.
- Litmila, M. & Valkama, E. 2006. Lasten huoltoriidat käräjäoikeudessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 224. Helsinki.
- Litmila, M. 2002. Lapsen asema erossa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013. Isät, pojat ja tyttäret. Www- dokumentti. Saatavissa: www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/murrosian_kynnyksella/isat_pojat_tyttaret/. Luettu 5.8.2013.
- Miessakit ry. Www- dokumentti. Saatavissa: www.miessakitry.fi Luettu 1.2.2013.
- Mykkänen, J. 2012. Jyväskylän yliopisto. Www – dokumentti. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2013/11/tiedote-2013-11-04-09-04-17-398657>. Luettu 31.12.2013.
- Mykkänen, J. 2012. THL. Kasvun kumppanit, isät kasvatuskumppaneina. Www – dokumentti. Saatavissa: www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit_fi/kuukauden_teema/isat_kasvatuskumppaneina. Luettu 6.6.2013.
- Myllärniemi, J. 2010. Mieheksi ilman isää. Helsinki: Kirjapaja.
- Mäkelä, J. 2012. Lapsemme. Julkaisun ensimmäinen numero, 45.
- Mäki, V. 2012. Helsingin sanomat, 28.1.2012. Pdf- tiedosto. Saatavissa: www.hyvaerovanhemmuus.fi/artikkelit/HSjuttu21012012.pdf. Luettu 1.9.2013.
- Mäkinen, M., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina soionomi. Helsinki: WSOY.
- Niemelä, K. 2013. Helsingin sanomat, 14.10.2013. Www- dokumentti. Saatavissa: www.hs.fi/mielipide/a1381635223366. Luettu 14.11.2013.
- Panttila, R. 2005. Kahden kodin lapsuus. Katsaus lapsen vuorottelevan asumisen kirjallisuuteen ja käytännön toteutukseen. SOCCA:n ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja 1/2005. Helsingin kaupunki: Digipaino.

- Pettilä, V. & Yli- Marttila, L. 1999. Eron vaiheet. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Pernu, S. & Pohjola, M. 2011. Ero ja isyys. Opas eroperheiden kanssa työskenteleville. Pdf- tiedosto. Saatavissa: www.publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34074/Ero_ja_isyys_Opas_eroperheiden_kanssa_tyoskenteleville.pdf?sequence=1. Luettu 1.2.2013.
- Pulkkinen, J. 2012. Lapsen Maailma 2012.
- Rimpelä, M. 2012. Osattomat isät. Helsingin sanomat 27.8,1.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.
- Sinervo, K. 27.11.2013. 16- 17. Helsingin Sanomat. Eron jälkeen tuhansilla lapsilla on kaksi kotia.
- Sinkkonen, J. 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2009. Teoksessa: Jousmäki, A. & Kosonen, L. (toim.) Syytettynä isä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. 2005. Teoksessa: Lipponen, P. & Wesaniemi, P. (toim.) Lapsi & ero. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Sinkkonen, J. 2003. Teoksessa: Lipponen, P. & Wesaniemi, P. Mies & Ero. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY.
- Sinkkonen, J. 1990. Pienistä pojista kunnan miehiä. 2., painos. Helsinki: WSOY.
- Sosiaaliportti. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Www- dokumentti. Saatavissa: www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/erotilanne/lapsenhuolto/#_Lapsen_huolto. Luettu 2.4.2013.
- Sosiaaliportti. 2011. Www- dokumentti. Saatavissa: www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/erotilanne/elatus. Luettu 3.4.2013.
- Taskinen, S. 2001. Lapsen etu erotilanteessa. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tiihonen, T. 2003. Isää ei voi unohtaa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tilastokeskus 2013. Www- dokumentti. Saatavissa: www.stat.fi/til/ssaaty/2012/ssaaty_2012_2013-04-19_tie_001_fi.html. Luettu 26.11.2013.
- Tilastokeskus 2012. Www – dokumentti. Saatavissa: www.stat.fi/til/ssaaty/2011/ssaaty_2011_2012_04-20_tau_001_fl. Luettu 1.6.2013.

Valjakka, E. 2002. Lapsen huolto, asuminen ja tapaamisoikeus. Teoksessa: M. Litmala. (toim.) 2002. Lapsen asema erossa, lakitieto 2002. Helsinki: WSOY.

Välimäki, S. Yle- uutiset 13.4.2013. Www – dokumentti. Saatavissa: www.yle.fi/uutiset/follo_sovittelu_istuttaa_riitelevat_vanhemmat_saman_poydan_aaareen/6576982. Luettu 16.4.2013.

Väyrynen, K. 2008. Lapsen tuska huoltoriidassa, elämää vanhempien välissä. Jyväskylän yliopisto, psykologian ammatillinen lisensiaatin tutkimus. Pdf- tiedosto. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19004/URN_NBN_fi_jyu-200810235825.pdf?sequence=1. Luettu 1.2.2013.

Arvoisa Isä!

Opiskelen sosionomiksi Kokkolan Centria ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyöni aiheesta: ”Isän kokemukset lapsen huoltajuus- ja tapaamiskiistoissa.” Taavoitteenani on selvittää eronneiden isien kokemuksia siitä, miten isät otetaan huomioon isinä ja lasten vanhempina, kun neuvotellaan lasten huoltajuus, asumis, tapaamis- ja elatusasioista, sekä mitkä ovat isien kokemukset, huomioidaanko isät yhtä tärkeänä ja tasavertaisena vanhempina lapsille mitä äiti. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuoda kuuluviin juuri isän oma ääni ja kokemus asiasta. Tarkoitukseni on myös, että työni voisi tuoda tietoa isien kanssa työskenteleville, (esim. lastenvalvojat, olosuhdeselvittäjät, järjestöjen erotyöntekijät jne.) miten juuri te isät toivoisitte, että teidät otetaan huomioon lasten huoltajuus, asumis, tapaamis- ja elatusasioista neuvotellessa.

Tämän työni kannalta juuri sinä isänä olet tärkeässä asemassa ja osallistumalla haastattelukaavakkeen täyttämiseen olet mukana tuomassa isän ääntä kuuluviin lapsen huoltajuus, asumis, tapaamis- ja elatusasioissa. Haastattelukysymysteni lisäksi otan myös mielelläni vastaan sinulta ideoita tai ajatuksia, joita sinulla tulee mieleen kysymyksiin vastatessa. Kaikki tieto ja kokemuksesi asiasta on arvokasta ja tervetullutta.

Kiitos jo etukäteen osallistumisestasi!

Toivon, että vastaat helmikuun loppuun mennessä.

Lisätietoa opinnäytetyöstäni saat halutessasi ottamalla yhteyttä allekirjoittaneeseen.

Tarja Lehtinen

5. Mitä isyys sinulle merkitsee?

6. Kuvaile omaa suhdettasi lapsiisi isänä?

7. Millaisia kokemuksia sinulla on viranomaisista, jotka ovat olleet käsittelemässä lastenne huoltajuus, asumis, tapaamis- ja elatusasioita? Ja miten koit tulleeesi kuuluksi neuvotteluissa?

8. Kerro millainen ennako- oletus/asenne sinulla oli huoltajuus, asumis, tapaamis- ja elatusneuvotteluista?

9. Minkäläistä etukäteistietoa olisit kaivannut huoltajuus, asumis, tapaamis- ja elatusasioista?

10. Jos olet hakenut neuvoa tai tietoa ennen neuvotteluita muilta eroauttajilta kuin viranomaisilta (esim. järjestöiltä), niin minkäläistä apua koit saavasi?

11. Jos olisit mielestäsi hyötynyt tukihenkilöstä neuvottelutilanteessa niin perustele miksi?

12. Mitä muuta tukea tai neuvoa olisit kaivannut ennen neuvotteluja?

13. Vapaa sana, voit kertoa kokemuksistasi liittyen lasten huoltajuus, asumis, ta-
paamis- ja elatusasioiden käsittelyyn, joita haluaisit minun huomioivan työssäni.

TUTKIMUSLUPA ANOMUS

 Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Miehet ry

 Vastuuhenkilö organisaatiossa hallintopäällikkö Antti Aien

 Tutkimusluvaa antaja Tarja Lehtinen

 Osoite Pajutie 6 86800 PYHÄSALO

 Puhelin 040 - 7077959

 Sähköpostiosoite tarja.lehtinen@cau.fi

 Tutkimuksen nimi Isän kokemukset lasten huoltajuus- ja tapauskiistoissa

 Tutkimuksen tarkoitus Tuoda kuuluviin isien ääni ja oma kokemus lasten huoltajuus- ja tapauskiistojen sovituksesta.

 Tutkimuksen kohderyhmä eronneet isät

 Aineistoa keuhuu arvioitu ajankohhta joulukuu 2012 - tammikuu 2013

 Tutkimusmenetelmä laadullinen

 Tutkimussuunnitelma hyväksytty 21.9.2012

 Tutkimuksen ohjaaja Juha Pekola

 Lupa myöntäjän paikka HK1 aika 28.11.2012
 anonimisuuden mukaisesti anuatoehdotuksin hylätty

 Luvannmyöntäjän allekirjoitus Antti Aien

 LIITTEET Tutkimussuunnitelma Kysely/huostatteluosaake Muut liitteet, mikä saatekirje